

Csángó Tükör

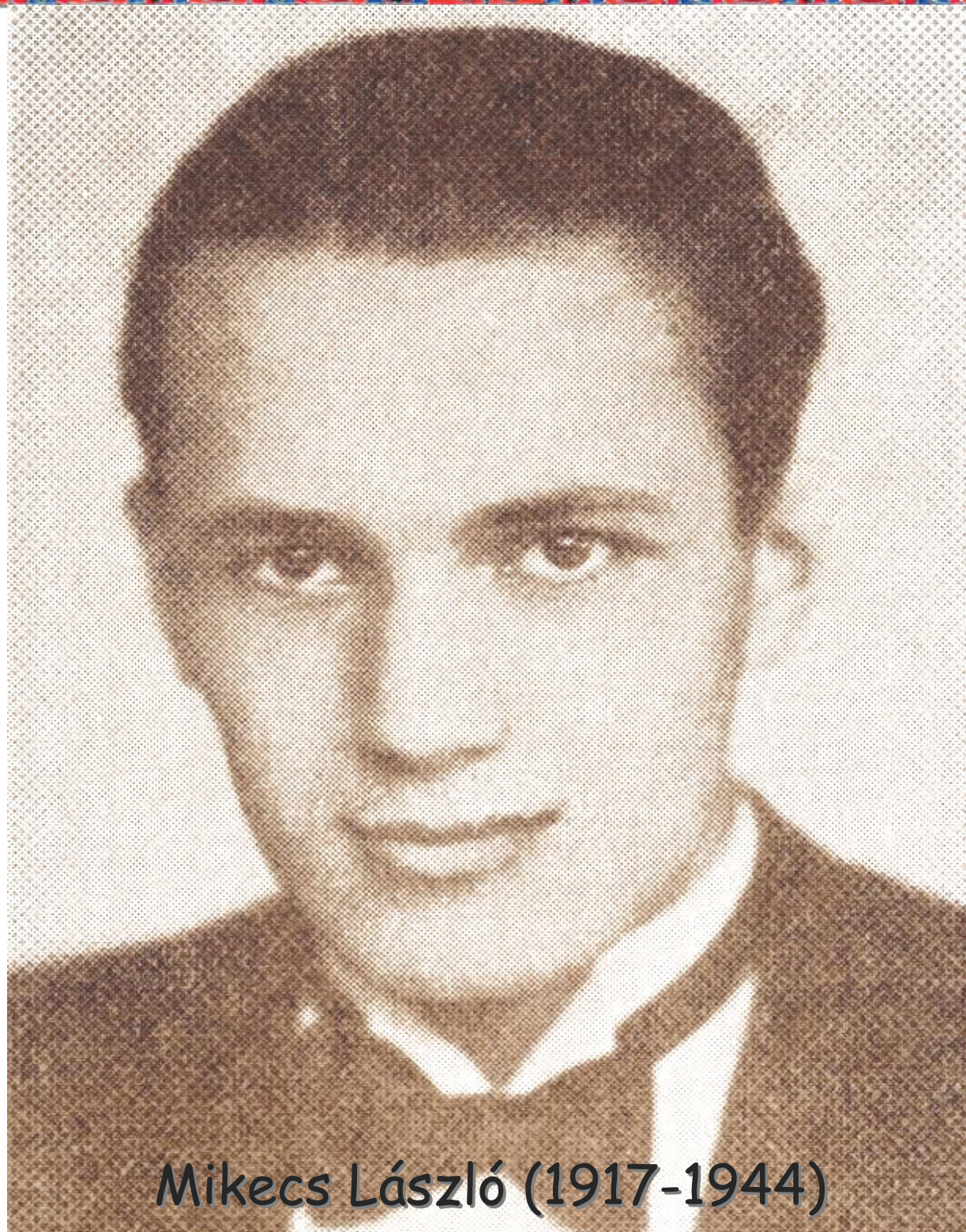
Moldvai Magyar Kulturális folyóirat

Kiadja a Lakatos Demeter Csángómagyar Kulturális Egyesület

XVI. évf. 46. szám

Ára: 400, Ft.

6/2017

Mikecs László (1917-1944)

Tartalom

Hangoló.....	2
Történelem.....	3
Vélemény.....	13
Irodalom.....	15
Krónika.....	18
Hirdetések.....	28

Impresszum:

Főszerkesztő: Tampu (Compoly)Stelian

Szerkesztőbizottság: Bogdán Tibor, Tampu Ferenc, Tampu Krisztián, Kóka Rozália, Trunki Péter

Munkatársaink: Ámbrahám Judit, Iancu Laura, Diósi Felicia

Lektorálta: Káposztás János Attila

Tördelőszerkesztő: T. (Compoly)Stelian

*Kiadja a Lakatos Demeter Csángómagyar
Kulturális Egyesület
Elérhetőségünk:
lakatos.demeter@gmail.com
Tel: 0036304484754*

Folyóiratunk megjelenik

Nemzeti Kulturális Alap

támogatásával.

XIV. évf. 46.szám

2017.06.

„Történelem írás...régen és ma”

A magyarság történelem utáni érdeklődése és vágya ismereteim szerint elég mély. Nem igen tudok olyan korszakot, amelyet nem dolgoztak volna fel a történészek, a honfoglalástól napjainkig. Természetesen az őstörténetünk még gyermek cipőben jár, de ez nem azért van, mert az nem érdekelné bennünket, hanem mert a régészek és a történészek itt már szakmai korlátokba ütköznek. Nem lehetséges a pontos megírása a régmúltnak, főleg annak a régmúltnak, amelyről semmilyen kézzelfogható forrásunk nem maradt fenn, nincsenek régészeti leleteink, írásos forrásaink, vagy egyéb anyagi kultúrát hordozó eszközeink, amelyek segítségével rögzíteni tudnánk a magyarság pontos őskorát. Így csak a találgatások sokaságára vagyunk utalva s néha meg-megjelenik egyik teória, amelyet vagy elfogadunk vagy nem.

Ugyanígy vagyunk a Moldvai Magyarságot illetően is. Jó néhány jó szándék által vezérelt számunkra immár fontos és tiszteletre méltó személy megpróbálta megmagyarázni, hogy a Moldvai Magyarság milyen korban és hogyan került a Szeret mentére, mikor telepedtek ott meg, vagy már a honfoglalás idejében ottrekedt magyarokról van szó. Azt sem tudjuk, hogy a magyarság mely néprajzi tájegységéről vándoroltak ide, ha elfogadjuk azt a feltevést, hogy ide vándorolt magyar csoportokról van szó. Vannak elméletek és felvetések, de biztos történelmi tényekkel bizonyított és mindenki által egységesen elfogadott álláspont sajnos ma sincs. E számunkban bemutatott nagy tiszteletre méltó Mikecs László történész véleménye fontos, de még nem bizonyított. 1940 környékén az általa kiadott „Csángók” című könyv addig talán az első egységes és átfogó mű volt a Moldvai magyarokról, azóta többen is megpróbálták finomítani a nézeteket, de mind a mai napig nem sikerült egy komolyabb kutatásokat ismertető és részletesen taglaló Moldvai Magyar történelmet megírni. Ez még a jövő történészeire vár.

Tampu Stelian

Halász Péter

„Eltűnt a háború vérözönével...”

Száz esztendeje született Mikecs László (1)

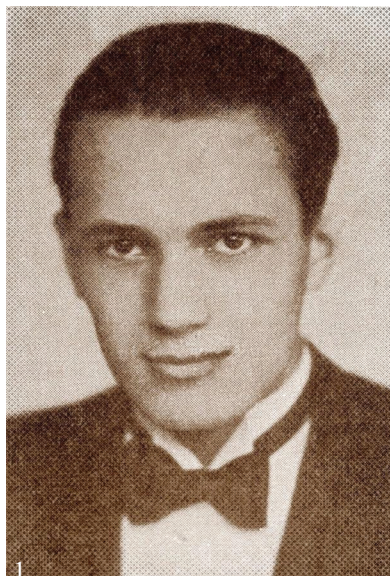
„S én bújni kezdtem sok-sok irományát,
 könnyezve bámulván a kései
 éjszakában, jégábrás ablakán át
 fehér arcát!... Tán egy új Széchenyi
 tűnt Benne el, tudásával, hitével,
 és minden tette ott is áldozat:
 sírban is égő, buzdító szívével
 istápolja a holt magyarokat.”

(Jékely Zoltán: Hagyaték, 1956.)

Amikor a moldvai csángók egyik legkiválóbb kutatója, *Mikecs László* 27 éves korában elpusztult a Krim-félsziget mellett lévő Taganrog-i fogolytáborban, mindössze egy esztendővel volt idősebb, mint amikor Petőfi Sándort halálra tiporták az orosz katonák paripái. Sőt, ha utánaszámolunk, kiderül, hogy még annyival sem: Mikecs alig több mint öt hónappal élt többet, mint Petőfi. S ha ehhez hozzávesszük, hogy Bihardiószeg és Koltó, ahol ez a két ember élete talán legboldogabb időszakát töltötte, mindössze százegynéhány kilométerre esik egymástól, akkor akár fölösleges is utalnunk a párhuzam utolsó akkordjaira. Mindkettőjük vesztét idegen katonák okozták: Sándorét a cári, Lászlóét a szovjet oroszok. S bár nem szeretném ezeket a sokak szemében talán hajuknál fogva előrángatott párhuzamokat szaporítani, talán megpendíthetem, hogy Petőfi és Mikecs végzetében is jelentős szerepet kapott a sors keze, a *véletlenszerűség*. Ahogy Petőfinak sem kellett volna *föltétlenül* részt vennie a fehéregyházi ütközetben – tudjuk, hogy Bem nem is akarta odaengedni –, ugyanúgy Mikecs esetében sem volt törvényszerű, de még logikus sem, hogy a – ma így mondanánk „baloldali érzelmű” – történész nem engedelmeskedett Kolozsvár kiürítési parancsának, hanem naiv módon, fölszabadítóként várta a szovjeteket, akik fogságba ejtették és a táborukban végezték életét.

De térjünk vissza a képzelet világából a valóságba, amely éppen olyan tragikusan tanulságos – avagy tanulságosan tragikus –, mint az effajta ábrándozások.

*Mikecs László*t úgy ismeri az utókor, hogy történész, irodalmár, művészettörténész, néprajzkutató és nyelvész is volt, Kósa László találó meghatározása szerint pedig „a legnemesebb értelemben vett magyarságtudományt művelte”(2). A tudományos élet pedig elsősorban a *Kárpátokon túli magyarság*, különösképpen a *csángók* egyik legavatottabb kutatójaként tartja számon. Bihar vármegye székelyhídi járásában, a kora-Árpádkor óta magyarok által lakott érmelléki tájon, Bihardiószegen született, s 1917. szeptember 27-én innen indult arra a fényesen kezdődő életpályára, amely bár 27 esztendősen tragikusan megszakadt, a magyarságtudomány legjelentősebb személyiségei közé vezette őt. A legszebb méltatását talán Szabó T. Attila tollából olvashatjuk, aki ezekkel a szavakkal búcsúzott fiatal pályatársától: „... *kritikai gondolkozása magasan kiemelte őt kora értelmiségi rétegének tévedező, ábrándokat kergető tömegemberei közül*”(3). Ősei évszázadok óta éltek ezen a tájon, s a parasztcsaládok sorából édesapja lépett elsőként tanítói pályára. A gyermek Mikecset anyai nagyszülei Diószegen nevelték, s itt érte őt a trianoni tragédia, csak hat esztendősen követte az akkor már a Maradék-Magyarországon élő szüleit. Az elemi isko-

lát Cegléden, a középiskolát is itt, valamint Aszódon végezte, s ott is érettségizett.(4)

Aztán a nemcsak kitűnően tanuló, hanem jó atléta, tehetséges hegedűs, és szépirodalmi szárnyait is bon-

togató diák beiratkozott a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem magyar-német szakára, fél év múlva pedig az Eötvös-kollégiumba is fölvtették. A föl vételhez szükséges ajánlások között találjuk egyik gimnáziumi tanára, Geréb Gyula levelét, amely egyebek mellett így szól: „*Példás magaviseletű fiú, aki sikerét nem csupán ernyedetlen szorgalmának, hanem határozott kiváló tehetségének köszönheti. Nem a szajkoló, hanem az önállóan gondolkodó tanuló típusa, távol minden egyoldalúságtól*”(5). Ez a jellemzés Geréb tanár úr jó pedagógiai érzését mutatja, mert rátapintott tanítványa egyik legfontosabb tulajdonságára, az önálló gondolkodás, a véleményalkotás képességére. Mint látni fogjuk, rövid élete során akármilyen témakörhöz nyúlt, eredetét – néha talán túlságosan is eredetét – alkotott.

Az Eötvös-kollégium tovább csiszolta a „kedves megjelenésű, szeretetre méltó, megnyerő és fegyelmezett természetű ifjú” személyiségét(6). A politika által akkor még el nem torzított kollégiumi szellemnek és saját hajlamainak megfelelően, tevékenyen tájékozódott a különböző szellemi irányzatokban, de leginkább a tanárai – elsősorban a történész *Mályusz Elemér* és a nyelvész *Pais Dezső* – gyakoroltak nagy hatást tudományos arculatának kialakulására. Rajtuk kívül, leckekönyvének bizonyossága szerint, a filológus *Horváth János*, a nyelvész *Zsirai Miklós*, a turkológus *Németh Gyula*, a folklorista *Solymossy Sándor*, az irodalomtörténész *Keresztury Dezső* előadásait hallgatta, de látogatta *Kodály Zoltán* és *Györffy István* óráit is. Az Eötvös-kollégiumban az önképzéshez hozzátartoztak a külföldi tanulmányutak is, Mikecs László saját költségén Ausztriában, ösztöndíjjal Németországban, majd ismét saját költségén Romániában képezte magát. Itt részt vett Moldvában egy *Dimitrie Gusti*-féle szociológiai táborban, ahol megismerkedhetett a regáti román és magyar viszonyokkal. A kollégiumban oroszul, franciául és bolgáru l tanult, sőt már a román nyelv tanulásában is előrehaladt, mert azt otthon, Bihardiószegen nem sajátíthatta el(7).

1939-ben saját költségén ismét a Kárpáton túli Ó-Romániával ismerkedett. Mint írja: „*Erdély magyarsága nem érthető meg az ott lakó más népek ismerete nélkül. Szükségképpen foglalkoztam hát szászokkal és románokkal is. Az utóbbiak lehető legpontosabb megismerése, kultúrájuk felmérése, a magyarsággal való viszonyuk elejétől végig való felkutatása, világháború óta folytatott politikájuk, gondolkodásmódjuk figyelése egyúttal egyik legfontosabb magyar nemzeti érdek is.*” A magyar–román viszonyban, írja, még sok elintézni való kérdés van, s a XIX. századi *Salamon Ferenc* történészt idézi: „*kivel valami célunk van, jól ismernünk legfőbb kötelességünk.*”(8) Ezért töltött 1939-ben ismét egy hónapot *Nicolae Iorga* Vălenii de Munte-n szervezett szabadegyetemén, de eljutott a moldvai csángó településekre is, mert már akkor elhatározta, hogy könyvet ír róluk. Talán éppen arra gondolva: lássuk hogyan bánt a maga maroknyi kisebbségével az a Románia, amely oly acsarokodva kritizálta Magyarország kisebbségpolitikáját!

Ezeket a tapasztalatait a *Románok* című, két kiadást is megért könyvecskéjében tette közzé 1940-ben. Jó stílusú, logikus gondolatmenetű könyv ez, föl ismerései pontosak, bár optimizmusát az eltelt idő jórészt megcáfolta, pesszimizmusát pedig igazolta, maradtak benne bőséggel olyan gondolatok, amik ma is megállják a helyüket. A Iorga által Văleni de Munte-i tanfolyamon elhangzottakat nyilvánvalóan nem magyar füleknek szánták, de a fiatal Mikecsnek és Miklós névvel nevezett útitársának hasznára volt, hogy betekinthe ttek a román elitnevelés kullisszái mögé. A tanfolyam egyik előadója elmondta nekik, hogy a háború előtt ide lopóztak ki a határon „túli” – erdélyi és bukovinai – „*tanítók, vezetők, előkészíteni a románok unióját.*” S mikor minden elképzelt-nél hamarabb ölükb e hullott Nagyrománia, minden erejükkel arra törekedtek, hogy „*az egyszerre meglett nagy ország birtoklására méltónak tüntesse fel a román népet: erősnek, vitálisnak, műveltnek, nyugatinak.*” „*Nem is a román vitalitás megerősítése volt* – folytatja Mikecs – *a népi egyetem tárgya,*

hanem a hangoztatása.”(9) Iorga az egyetem megnyitásán „állást foglalt a nemzeti és politikai érdek mellett a tudományos igazság rovására.”(10) Följegyzett Mikecs ezen a „szabadegyetemen” ennél külön megállapításokat is, és nem hiszem, hogy elfogult lett volna a románok megítélésé-
kor, egyszerűen tájékozódni akart, mert mint írta: meg kell ismernünk azt a népet, amellyel együtt kell élnünk. Mikecs jó megfigyelő volt, s megállapításait szelleme-
sen tudta megfogalmazni. Saját népének helyzetéről is kíméletlenül vetette papírra meglátásait: „Középosztályunknak úgy hiányzik a jó tanár, mint a vénlánynak a fér-
fi!”(11) Igaza van Kósa Lászlónak hogy egész „kis breviáriumot lehetne összeállítani Mikecs Romániájának fontos gondolataiból és megfigyeléseiből.”(12) Úgy gondolom, a mű újra kiadása sem lenne tanulság nélkül való.

Mikecs Lászlót 1942-ben, 25 esztendőskorában kinevezték a kolozsvári gyakorló gimnázium „próbaszolgálatos” tanárának, s rövid élete végéig ez az oktatási intézmény volt a munkahelye. Ezt követően tanári munkája mellett írta tudományos műveit: két nagyobb tanulmányt a Kárpátokon túli magyarságról(13), továbbá néhány kisebb cikket és recenziót. Bekapcsolódott az Erdélyi Tudományos Intézet munkájába, s állandó munkatársa lett az *Erdélyi Múzeum*, valamint a *Hitel* és a *Termés* folyóiratnak. Ezek a „kisebb cikkek” is becsületére váltának minden, magyar sorskérdésekkel foglalkozó történésznek, nemcsak 25-26 esztendőskorában, de jóval érettebben is. Mindkettő Közép-Kelet-Európa népeinek sorsával, nemzetté válásuk buktatóival, a magyarsággal szembeni megkésettységük előnyeivel és hátrányaival foglalkozik. Őszinte empátiával, beleélő képességgel szemléli és írja ezeknek a kis népeknek a történelmét, engem sok tekintetben a fiatal László Gyula „termékeny kételkedés” jegyében született írásainak stílusára emlékeztet, bizonyára nem véletlenül, hiszen mindketten Kolozsvárott, a nemrég visszatért Észak-Erdély derűlátó világában vetették papírra gondolataikat, könnyen túltéve

magukat a múltból öröklött, és a közeli jövőben fenyegető tabukon. Mindkét tanulmány a *Termés* című Kolozsváron kiadott társadalomtudományi folyóiratban(14) jelent meg a tavaszi és a nyári számban, s a magyar és a két szomszédnép(16) – a szlovák és a román – „önszemléletét” vizsgálja. Há-
lás témakör volt ez akkoriban, hiszen mi magyarok már többé-kevésbé túl voltunk a nemzetté válás folyamatának ezen a rendszerint elkerülhetetlen szakaszán, ami óhatatlanul bekövetkezik minden idegen hatás alól kikerült közösségnél, de – amint azóta már tudjuk – többször is visszatérhet, mint a váltóláz. Saját közösségi tapasztalataink alapján tehát könnyebben szomszédjaink fejére olvashattuk ennek a „gyermekbetegség”-nek a tüneteit. Ezt az alkalmat használta föl Mikecs László, hogy a kifejtse véleményét a magyar „önszemléletről” és számon kérje a „romantikus önszemlélet” zsákutcait és útvesztőit a szlovák és a román... nem a népen, hanem a valóságtól elrugaskodott, fellegekben járó történészeink és politikusa-
ink. Helyesen ismerte fel a „mitoszeremtő történelemírás” – hogy finomak legyünk – közös ismérveit. „A tünet – írja – igen ismerős, analógiájáért nem kell messzire mennünk. Szomszédaink, a románok, a szlovákok ugyanúgy állandósították heves romantikus nacionalista érzelmeiket, szemléletüket s ugyanígy ismételtgették dicső voltukat. A turanizmus, avagy az állandó dicsőség így testvérjelensége a román dákoromanizmusnak és a szlovák Szvatopluk-Cirillo-Methodizmusnak.”(17) Csakhogy a dolog gyakorlati hasznát tekintve jelentős különbség van a kétféle jelenség között. Erre is rámutat Mikecs, amikor kifejti, hogy „az ős- és rokonságkutató lázban bár kiterjedt rokonságot kerítettünk magunk köré, gyakorlatban magunkra maradtunk. Erőnket mitsem gyarapította, hogy a finnekkel vagy zürjénekkkel, vagy különböző türk népekkel éreztük magunkat együvé tartozónak. Nemzetiségeinknek, szomszédnépeinknek öntudatát ellenben egyszerre kimondhatatlanul gyarapította az a felismerés, hogy százmillió európai nemzeti közösségekhez,

a szláv vagy latin népközösségekhez tartoznak. A kisszámú szlovákok a romantikában egyszeriben egy közel százmilliós nép, a szlávság tagjainak érezhették magukat, s öntudatuk ennek megfelelően növekedett, s ma is sok esetben százmilliós nép szemével néznek magukra. De felhozhatjuk példának a románokat is, akiknek a közös eredet, a latinitás révén sikerült jó barátságot kötniök – s mennyi hasznuk származott ebből! – a franciákkal, sőt – ami kevésbé ismeretes előttünk – az olaszokkal is. A fentiek alapján könnyen megérthetjük, hogy a nacionalizmus szomszédainknak több erőt adott, mint nekünk.”(18) A románság és a szlovákság tehát kétes értékű őshazakeresései során praktikusabban gondolkozott, mint a magyarság. De meg is érte számukra, hiszen más népek leigázására, idegen országok részbeni elfoglalására használták fel, mi pedig legföljebb a ránk zúduló sorscsapások elviseléséhez várhattunk lelki támogatást ezektől az ideáktól.

Világos felismerései mellett Mikecs többször is elveszti a realitás biztonsági övét, s összekeveri jóra törekvő álmait a nemzet valóságos lehetőségeivel, amin – a háború kellős közepén, Erdélyben élve – nem is csodálkozhatunk. Olykor ki nem érlelt ötletek hálójába keveredik, ahonnan eljut az elméletben jól mutató politikai elképzelések világába, amit – nyilván nem a saját kútfejéből merítve – történelmi bajaink megoldásának hisz. Értzi a helyzet megoldatlanságát, sőt talán megoldhatatlanságát, de mert nem akarja megadóan feltartani a kezét, a reményhez fordul. Tapasztalatai alapján érzi a megbékélt együttélés lehetetlenségét, s annak reményének ad hangot, hogy „a bennünk lévő szociális erőttöbblet biztosan győzedelmeskedik szomszédaink nacionalista erőttöbbletén.” S még naivul hozzáteszi: „Ez a magyar szociálisták példa lesz minden itt élő népnek.” Ezt a fajta „szocializmust” azonban – hogy is mondjam? –, már volt módunk megismerni!

Eddig bemutatott írásai Mikecs nemzetpolitikai szemléletét tükrözik. Ezzel szemben még az Eötvös-kollégiumban kezdte el

élete legnagyobb lélegzetű és legnagyobb hatású munkáját, ami végül is – a kiadó javaslatára – a *Csángók* címet kapta, bár foglalkozik valamennyi, Kárpátokon túli magyar közösséggel. Ám azok a magyar népcsoportok, amelyeket Havaselvére, az egykori Kunországba, Olténiába és Munténiába vetett különböző időben és szándékkal a történelem, azoknak híre, emléke Mikecs idejében már inkább csak a helynevekben, a gyérszámú krónikákban, oklevelekben élt, de hát a történész azért történész, hogy ezekből rekonstruálja azt az állapotot, amikor – nevezetesen a X. században – a Duna jelentette a magyar–bolgár határt. Mikecs – mint zongorista a billentyűkön – ujjaival végigfut a korai évszázadokon, s bemutatja azt a folyamatot, ahogy a honfoglaló magyarság a Kárpát-medence benépesítése után túlcsoportult a Kárpátok gerincén. Ismerteti, ahogy megtöltötte népeiséggel a korábban lakatlan gyepeket: Szörény földjét, valamint a Havasalföld északkeleti csücskén lévő Săcueni megyét – a források Săcueni Micnek, Kis-Székelyföldnek is nevezik –, amit aztán 1845-ben felosztottak, helynevei Buzău és Prahova megyében is tanúskodnak valamikori magyar lakosságáról. Mégpedig oly módon, hogy „néhányuk teljes bizonyossággal a legrégebb magyar katonai szervezetre, a gyepe-rendszerre utal, mint a Les, Kapus, Szemes, Vámos, amik (...) a magyar gyepe-övezet legkarakterisztikusabb nevei.” (19)

Mikecs kutatásai nyomán újabb szempontok alapján bontakozott ki a Kárpátokon túli magyar települések képe, mégpedig nemcsak a már többé-kevésbé ismert moldvai részen, hanem a Havasalföldön is. Mikecs újrafogalmazta a Kárpát-gerincnek, mint az „ezeréves határ”-nak a történelmi szerepét. Megállapította, hogy „már a régi magyarság ismeretében sem lett volna szabad megállnia a magyar gyepek kutatójának a Kárpátoknál.” Mert a hegygerinceknek, miként a váraknak is, csak a XIII. századi tatárjárástól lett szerepük az ellenség feltartóztatásában, korábban a síkságokon, a völgyekben védekeztek. Ezeket a gyepeket szállták meg a honfoglalást követően a ma-

gyarok.

A legnagyobb figyelemmel mégis a legtöbb adatot megőrző moldvai magyarság felé fordult Mikecs történelmi tanulmányában, akik könyve címét is adták. Nekik ugyanis nemcsak az emléküik léteznek, hanem jelentős hányaduk a valóságosan is megtalálható. Vérbeli tudósként mindenekelőtt tisztázta kutatása tárgyának lényegét, s fölteszi a kérdést: kik a csángók? Meg is felel rá: *„csángók azok a falvakban lakó magyarok, akik az összefüggő székely népszíziget szomszédságában, vagy közelében, népünk legkeletibb szélein, határainkon belül és kívül, idegenek, szászok, de főleg románok között élnek.”*(20) A mindenfajta csángó témában alaplámként számon tartott könyv bemutatja, hogy kik a Kárpátokon túl élő, csángóknak nevezett magyarok és hogyan kerültek lakóhelyükre. Ismerteti a származásukra vonatkozó fontosabb elméleteket; számba veszi odakerülésük okait, mint az Árpád-házi királyok által védelmi célokból végrehajtott telepítéseket, a vallásüldözéseket, a politikai okokból történő menekülést. Bemutatja a kivándorlás külső okait: a csábítóan jó moldvai földeket, az oláh vajdák és bojárok csalogatását; valamint a belsőket: az erdélyi éhínségeket, a dögvészt, a nyomort, az osztrák hatalom ellenséges föllépését. Felvázolja a Kárpátokon túli magyarság sorsának alakulását a középkorban és az újkorban, közli a létszámukra vonatkozó statisztikai adatokat, és kitér a XIX. századi és a századfordulói úgynevezett „székely kivándorlás”-ra, aminek következményeként a székely a regáti, de főleg a bukaresti románság „szolganépe” lett. A könyv utolsó fejezete pedig főként arról szól, hogy a Kárpát-medencei Magyarország hogyan gondolkodott a Kárpátokon túl élő magyarokról és mit tett értük?

Pontosabban: mit nem tett – teszem hozzá –, hiszen elsősorban erről van szó. Számomra, aki nem is vagyok történész, de egyéb elfoglaltságaim mellett immár legalább tízszer annyi ideje foglalkozom a csángókkal, mint amennyit Mikecsnek adott a gondviselés, és nem is tudom hányadszor olvasom el ezt a könyvét, mondom számomra is meg-

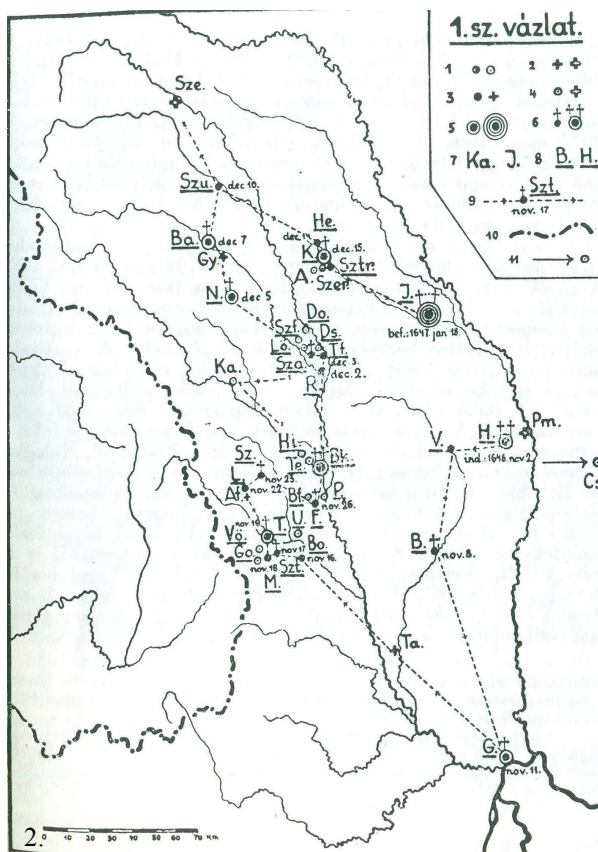
döbentő, hogy ez a zseniális tehetségű, 25 esztendőös fiatalember mindössze három esztendőnyi tájékozódás után ilyen tökéletesen megismerte, megértette és megfogalmazta nemcsak a csángók múltját és jelenét, nemcsak a csángókérdés lényegét, de a csángók sorsának tanulságait is. Mégpedig úgy, hogy a könyv megjelenése óta eltelt több mint 70 esztendő gyűjtése, kutatása és története érdemben semmit sem változtatott a csángók sorsából levonható megállapításainak érvényességén.

S hogy mennyi elmondatlanul is nagyfontosságú anyag maradt Mikecs fiókjában a Csángók kötet megjelenése után, azt mutatja, hogy a rá két esztendővel nagyobb tanulmányban igyekezett pótolni a könyvben *„kívülálló okokból részben értelemzavaró hibákkal, részben tömördek sajtóhibával kinyomatott”* fontosabb eredményeket, továbbá máris *„újabb kutatásokról és újabb eredményekről ad számot.”*(21) Ismételten visszatér a moldvai kunok kérdésére, ami a XIX. század elejétől mélyebben ivódott a magyar – és nemcsak magyar – történészek egy részének tudatába, semhogy egyetlen mozdulattal át lehetett volna lépni rajtuk. Beismeri, hogy *„sok megtévesztő csapda várta az egykori Kunország területén magyarokat kutató tudóst.”* Ezek a nyomok azonban ugyanabból a kulturális körből származtak, mint a régi magyaroké, könnyen a kunok életmódjának, szokásainak folytatását láthatták bennünk a térség ezeréves emlékeinek kutatói. A jeles és jó szándékú kutatók feltételezéseit végső soron azonban hasznosak voltak annak az elképzelésnek az ébrentartásával, mely szerint *„a kunság elveszítve nyelvét, de megőrizve etnikumát – akárcsak a csángók nagy része – bizonyára nemcsak a románságba olvadt be, hanem részben a Kárpátokon túli magyarságba is. Minderre azonban – teszi hozzá Mikecs a maga „termékeny bizonytalanságot” tükröző modorában – megfelelő adatgyűjtés hiányában még nem tud a tudomány bizonyossággal felelni.”* Arra pedig, hogy a moldvai múzeumokban és raktáraikban objektív kutatásokat lehessen végezni, netán szakszerű ásatásokkal lehessen vallat-

ni a föld mélyében őrzött történelmi emlékeket, ma még gondolni sem lehet. Marad tehát a nyelvben – még ha idegen nyelvben is – megőrzött helynevek, személynevek elemzésének lehetősége. A folyóvölgyek bejáratainál álló, az Erdélybe vezető utakat védő „*Oradia-k, és Cetatea-k nyilvánvalóan a Kárpátok vonala ellen támadó népek elhárítására építették, ki nem mások, mint a magyar királyok.*” De „*a várvédelemnél korábbi időkre utaló adatokat is találunk Săcueni megye területén: Valea Căpușeșilor-t, Leșculeasa-t, Semeșeasca-t, Pietra Leașului sziklát, Vameșu dombot, vagyis a régi magyar gyepűrendszer legjellegzetesebb neveit kapjuk Havaselve északkeleti csücskén: Kapus, Vámos, Les, Leskő, Szemes.*”⁽²²⁾ Eszerint – állapítja meg Mikecs – „*a Kárpátokon túli magyar települések végső mozzanatai a magyar nép honfoglalásának, a magyar szállásterület megalkotásának.*”⁽²³⁾ Kétségtelen, hogy a moldvai magyarság először a Szeret folyóig települt, erre vall az a székely és csángó monda, amely szerint a Száraz Szeretnél volt a középkori Magyarország határa. Eszerint a magyarok valamikor *elcsapták* a méheket, s ameddig azok kelet felé szálltak, az lett a határ. Mikecs följegyezte, hogy Huszváros kivételével a Szerettől keletre csak falvakban laktak magyarok, míg nyugatra maguk alapította városokban. Idézi Györffy Istvánt is, aki szerint „*a Száraz Szeretnél a székely ember leveszi a kalapját.*”⁽²⁴⁾ A székelység mellett, tőlük északabbra egy más eredetű magyarság is telepedett Moldvába, mint a mai néprajzi kutatások tanúsítják, mégpedig a Borgói- és a Radnai hágón keresztül, a Szamos völgyéből. Ezzel aztán lejátszódtak és befejeződtek a magyar honfoglalás utolsó felvonásai.”⁽²⁵⁾

Mikecsnek még ez után is volt mondani-valója Moldova magyarságáról, mégpedig alig egy esztendő múltán. Csábította őt Bandinus Márk összeírása, ami szerinte „*olyan forrás, ami kevés néprészünk múltjából áll rendelkezésünkre*”⁽²⁶⁾. Fölismerte, hogy „*a magyar névadó képzelet működésének olyan régi indítékait rejt magában,*

amilyen ősi névadó indítékokat egyéb fejlettebb néprészünk összeírásaiból aligha állapíthatnánk meg.”⁽²⁷⁾ Ha Mikecs nem is közölt Bandinus nyomán minden tekintetben új adatokat, de a már ismertekből új következtetéseket vont le, mint például azon a térkép-vázlatán, amin fölrajzolta Bandinus püspök útvonalát.

Valóságos nyomozással derítette ki, hogy hol, mennyi időt töltött, tölthetett, s hogy ott mit talált, található. Feltüntette hol szolgált katolikus pap és hány, hol volt deák (kántor) és hány, megjegyezve, hogy hol vette számba név szerint is a katolikus híveket. Az 1646. november 11-én, Galacon kezdődő és 1647. január 11-én, Jászvásáron végződő, tehát összesen 68 napig tartó utazás során 33 akkor is élő, és 9 kipusztult katolikus lakossággal rendelkező települést keresett fel. Bár úti beszámolója a XVII. századi moldvai magyarság máig kimerítetlen és egészében feldolgozatlan kútforrása, a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt a tiszteletreméltó püspök nem tudott olyan közeli érzelmi kapcsolatba kerülni híveivel, mint segítő kísérője, Beke Pál.

Ebben az utolsó munkájában igen alaposan foglalkozik Mikecs a Bandinus összeírásából lesűrhető névadási szokásokkal, s ennek során megpróbálja különválasztani a keleti és a nyugati egyház keresztnévanyagának sajátosságait. Megállapítja, hogy a nyugatiban a XIII. századra minden régi nevet kiszorítottak a szentek nevei, kihalt rendkívül gazdag pogány-kori névanyagunk is, ezzel szemben a románban sok a használatban lévő nem szent név. Különösen az volna érdekes – írja –, *ha ismernők, szokás volt-e egy-egy helyen némely kedvelt, különösen tisztelt szent nevére keresztelni az újszülötteket*.”(28) Különbséget vél látni a „*keresztnévből vétetett vezetéknevek*” tekintetében a moldvai székelyek és a moldvai magyarok között. Mint írja „*erre a különbségre a keresztnévből lett vezetéknevek becealajjainak, rövidüléseinek, kicsinyítőképzőinek térképelése s a nem becézett, hasonlóan keresztnevekből lett vezetéknevekhez való arányának kiszámítása vezette rá.*”(29) Végül azonban ő sem teljesen biztos a dolgában, s megállapítja, hogy „*a keresztnévadásban rengeteg szokás uralkodik mindenfelé, uralkodott és uralkodik bizonyára Moldvában is – kár, hogy a vele foglalkozó néprajzi munkák nem adnak erről tájékoztatást.*” Különösen az volna érdekes, „*ha ismernők, hogy szokás volt-e egy-egy helyen némely kedvelt, különösen tisztelt szent nevére keresztelni az újszülötteket.*”(30) Mikecs tehát gyakran előreszaladt a következtetéseivel, mintegy kijelölve és megelőlegezve a kutatás által föltehetően majd igazolandó jelenségeket. Nem kétséges, hogy ha lett volna rá módja és főleg ideje, föltevéseit sorra tényekkel támasztotta volna alá. Így azonban inkább csak munkatervként maradtak ránk a türelmetlen labdarúgóként önmagát nem egyszer túl meredeken szöktező megfogalmazásai.

Ilyenek voltak a névszerkezet-kutatásaiból kibontakozó „fejlett” és „fejletlen” névadási terminusokból levont, vagy legalábbis levonni próbált településtörténeti következtetései. „*E szerint egyszerű neveket felmutató közösségek háborítás, lényeges külső hatás nélkül, megbolygatatlanul éltek, míg a főleg*

fejlett neveken nevező közösségekben különleges, eltérő foglalkozások, iparosok, kereskedők tűntek fel más helyről jött jövevények, esetleg idegen népelem is. Mindez mozgalmasságot tételez fel az egyszerű nevű helyekkel szemben...”(31) Ezeket az elméleti megközelítéseket és névadási terminusokat azonban a névtan tudománya jelenleg már nem használja, régen sem nagyon volt általános a „fejlett” és a „fejletlen” nevek elkülönítése. Így ez a módszer nem használható a megtelepülés elsőbbségének eldöntésére – amint azt N. Fodor János tudós nyelvész barátom szíves levélbeli közléséből tudom, amit e helyről is hálásan köszönök. Így van az, mikor valakinek az esze előrébb jár, amint azt a kor adatfeltárása és kutatásainak számbevétele megengedné. Mégis, ezzel a számtalan bizonytalansággal együtt lenyűgözően hatalmas az anyag, amit Mikecs a Bandinus féle jelentésből szinte melléktermékként fölmutat az utókor számára. Persze tudván tudjuk, hogy ezen a szinten, amit Bandinus és Mikecs munkája képvisel, nincs fő- és melléktermék, hanem csak *reánkmaradt értékes tanúságtevés* létezik.

Nem azért, mintha nem kerültek volna elő újabb és újabb oklevelek, statisztikák, mintha nem történtek volna hatalmas és imponáló helyszíni gyűjtések. Hanem mert ez a hihetetlen lényegre-töréssel és lényeglátással megáldott ifjú, a partiumi Bihardiószeg szülötte, de aki magát mindig erdélyi embernek vallotta, mindent megérezett és mindent megértett, amit a csángók sorsa a XX. – s tegyük hozzá immár, hogy a XXI. – századi magyarságnak üzent. Mert üzennek ezek a ma is sokak által lenézett, vagy elfeledett csángók nekünk, mai magyaroknak! Hogy mit üzennek? Azt üzenik, hogy ők a „*középkori nagyságunk ma is élő, valóságos bizonyítékai, amikor még Európa fiatal népe, a magyar terjedt, duzzadt, ömlött előre, kelet felé, a kínáló utakon...*” Azt üzenik, hogy a moldvai magyar „*néptöredékek kultúrája és nyelve olyan archaizmusokat őrzött meg, amelyek régiességük okán fokozottan értékesek a nemzeti műveltség szempontjából.*” És azt is üzenik, hogy miként „*Erdély magyarsága nem érthető meg az ott lakó más népek*

ismerete nélkül”, ugyanúgy az erdélyi magyarság sorsának jövőbeli alakulása sem képzelhető el a moldvai csángók múltjának és sorsának megismerése nélkül.

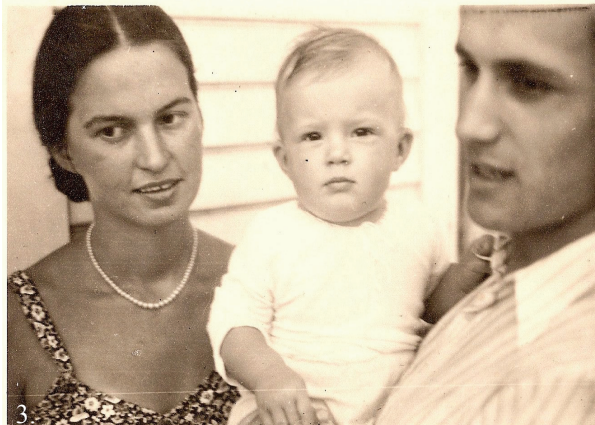
Mikecs Lászlónak több műve – úgy tudom –, nem is született, vagy legalábbis nem jelent meg, hiszen akkor már nem sok volt hátra ifjú életéből. Pedig mennyi terve lett volna még, mennyi feladatot tűzött maga elé. Ám a végzet másként akarta. 1944 szeptemberében többek között gróf Bánffy Miklós személyes közbenjárására, Kolozsvár akkori parancsnoka, Dálnoki Veress Lajos, hogy megkímélje a várost az ostromtól, harc nélkül kivonta csapatait. Ezzel a Kincses Város megmenekült, de a civil lakosság nem.(32) Októberben több más magyarral együtt Mikecs sem engedelmeskedett a katonaság kiűritési parancsának, továbbra is Kolozsváron maradt, s néhány baloldali értelmiséggel – Balogh Edgárral, Nagy Istvánnal, Szabédi Lászlóval és másokkal – a demokratikus átalakulásra készültek, s – mint Szabó T. Attila fogalmazta 1945-ben megjelent nekrológiájában – *„egy leomló, avult világ romjain gondolatban építgette az új, emberibb szocializmusba torkolló jövőt.”*(33) A város szovjet elfoglalása után azonban, október 15-én a Vörös Hadsereg katonái *„házzal házzal, utcáról utcára járva több ezer civilt összeszedtek, s Mikecs Lászlóval együtt hadifogságba vitték őket.”* *„Román részről állítólag elhittették a Vörös Hadsereg parancsnokságával, hogy a magyar férfiak partizántevékenységre készülve maradtak helyben.”*(34) Az újabb kutatások azóta megerősítették, hogy *„az elhurcolások tömeges voltához főként a bukaresti román katonai főparancsnokság azon jelentése járult hozzá, amely arra figyelmeztette a 2. Ukrán Front vezérkarát, hogy a Magyar Királyi Honvédség visszavonulásakor, helyben mozgósítva, nagyszámú magyar katonakorú férfit hagyott hátra Észak-Erdélyben diverziós és partizántevékenység kifejtésére.”*(35) Az etnikai tisztogatás hatékonysága érdekében a *„legveszélyesebb fasiszta elemek”* névsorát a románok át is adták az oroszoknak. Így

lett *„a baloldali gondolkodású”,* a *„demokratikus átalakulásra készülő”* Mikecs Lászlóból – mint sok más társából is – *„legveszélyesebb magyar fasiszta”*. A bevonuló szovjet csapatok 1944. szeptember – októberében legalább húszezer civil férfit fogtak el és hurcoltak el kényszermunkára a Szovjetunióba, részben a Vörös Hadsereg Torda környéki csatában elszenvedett veszteségeinek megtorlásként, továbbá az Észak-Erdélyben foglyul ejtett honvédek kis száma miatt, mivel a hiányzó hadifogolylétszámot katonákként feltüntetett civilekkel pótolták. Csak Kolozsváron ötezer magyart ejtettek foglyul.(36) Az elhurcoltakat szerte a Szovjetunióban több lágerközpontba vitték, Mikecs László az Azovi-tenger melletti Taganrogba került, ahol 1944. december 4-én,(37) vérhasban és tüdőgyulladásban nyomorultul elpusztult.(38) Belső-Magyarországon élő családja sokáig nem tudta, mi van vele, csak 1945 őszén, majdnem egy évvel elhurcolása után kapnak hírt haláláról. A vele együtt fogságba esett Jancsó Béla, Jancsó Adrienne unokatestvére, hozta haza a halott zsebéből kimentett igazolványát, felesége és kislánya fényképével. Sógora, Jékely Zoltán ezt írta róla naplójában: *„Ennyi maradt ebből a rendkívüli, nagyrahiatott emberből! (...) Utolsó szavai ezek voltak: Rosszak az emberek! – s ezt ő kellett mondja, aki annyira hitt az emberségben, a jövőben, az életben.”*(39)

Nem véletlenül hangoztattam korábban Mikecs diószegiségét! Fő műve, a *Csángók* Előszavát így zárja: *Diószegi szőlőhegy, 1941 nyárelő*. Fontosnak tartotta tehát, hogy szülőfaluját, ahol könyve kéziratát befejezte, ebben a formába is megörökítse. A faluhoz elsősorban a patriarchai jogokat gyakorló nagyapja emlékének keresztül kötődött, akivel sokat beszélgetett, és akit nagyon szeretett. Örökölt földjén népfőiskolát, nyomdát, kiadót tervezett, de ebből szinte semmi sem valósult meg.(40) Mégis, szülőfaluja büszkén gondolhat neves szülőltére, akinek születése századik évfordulójára talán valami emlékjel is kerül majd a településen. Mert szegény Mikecs Lászlónak ifjú élete során és ször-

nyúséges halála után, bizony nem volt része semmilyen elismerésben, méltatásban. Talán csak Szabó T. Attila emlékezett meg róla már hivatkozott búcsúztatójában.

Csak a poéta rokonság siratta, búcsúztatta, emlegette költőkhöz méltóan lírai versekben, egy kicsit mintha ők is csak a halála után döbrentek volna rá, milyen értékes, nem mindennapi ember volt Mikecs László?

Sógora, Jékely Zoltán megrázóan érzékelteti ezt a kései felismerést *Hagyaték* című versében, leírva a folyamatot, ahogy *háború vér-özönével* eltűnt rokont először *bizonyosan* visszavárják, de aztán, ahogy *szürkén múlik a hétre hét, rendre elfogy szemükből a könny...*

*Bezzeg most már tiszteltük hagyatékát!
Noli tangere!...(41) Féltőn és hiú
zártuk el dolgait, könyvét, a tékát,
mely lőn tilalmas, titkos múzeum.*

*Befogtuk fekhelyét, aztán a székét,
már évek múltak el, míg jött a hír:
keresztútjának rég elérte végét,
poklába zárta már a messzi sír...*

*Élőhalottnak hittük eddig. Most, hogy
holt híre jött, megelevenedett!*

Igen, az itt maradtak, akiket *a rettentő végzet* *ítthagytott*, valósággal röstellték az életet, s önmarcangolva keresték az okát, amiért nem mehettek el vele, aki eltávozott. Apósa, Áprily Lajos *Taganrog* című versében egyszerre gyászolja lányát, az özvegyet,

aki *alig volt asszony még, s a gyász / sötéten egy leányfőt glóriáz;* és *Taganrogban* maradt vejét, akinek nyughelye az a *tengerhomokból keskeny földdarab / csak pár arasz, leányom párja fekszik ott, a rab...* Végül mindnyájuk számára megvilágosodott, hogy Mikecs László öröksége, a *Hagyaték* milyen kötelezettséget jelent számukra. Jékely Zoltán így írja meg ezt az érzést, a szellemi örökség súlyát és vállalását:

*Valami titkos célod van velem!
Tán hogy arcod mégegyszer megmutassam
Sírból kiássam s az égi magasban
Meghordozzam boldog-győzelmesen.(42)*

Apósa, Áprily Lajos a biológiai hagyaték – felesége, kislánya – vigyázását érzi reámaradt hivatásának. Mint írja: *a rettentő végzetet*

*Vallattam én is: mit akar velem?
a milliók közé miért nem vetett?
Most már tudom: reám bízott két drága
életet.(43)*

Az pedig már a sors kegyetlenségének ráadása, hogy Mikecs leánya, Annácska, két esztendővel apja halála után, ugyancsak vérhasban halt meg Debrecenben. Édesanyjának testvére, Jékely Zoltán így emlegette a szeretett kisleányt:

*„Magyar kislányka voltam, Mikecs Anna
Bár a világ már itt nyugodni hagyta!
A hontalanság ölt meg engemet,
Mint annyi-annyi kistestvéretem.
Már nem vagyok, ne is keressetek.
Messze vagyok, mint kis virág kinyílván
Szegény apámnak taganrogi sírján.”(44)*

Mikecs László nem hagyott olyan mély nyomot a múltját és kulturális értékeit ma is elsősorban szájról-szájra terjedő hagyományában őrző moldvai csángómagyarok között, mint a velük sokkal nagyobb felületen és sűrűbben érintkező Domokos Pál Péter, vagy a lassan hozzá hasonlóan tisztos kort megélő Kallós Zoltán. De amit fél évtizednyi alkotással telt életében létrehozott az megkerülhetetlenné teszi őt a kelet-európai nemzetek kapcsolataival, és a

moldvai magyarok történetével, művelődéstörténetével foglalkozó kutatók számára. Ahogy Áprily Lajos búcsúzott tőle, Taganrogra emlékezve:

*Mondják, hatalmas császár(45) halt meg ott.
Te tán csak puszta szám voltál, halott.
S mégis, te vagy Taganrog holtja, rab,
te minden császároknál rangosabb.*

Képmagyarázat:

1. Mikecs László érettségi képe
2. Bandinus látogató útja a moldvai katolikusok között
1. Moldvai katolikus helység 2. Kipusztult katolikus lakosságú helység 3. Bandinus által meglátogatott 4. Bandinus által meg nem látogatott helyek 5. Helység katolikus pappal (ahány karika, annyi pap) 6. Helység katolikus deákkal (ahány kereszt annyi deák) 7. Katolikus lakosságú helységek neve 8. Helyek, amelyek katolikusainak névsorán Bandinus felvette a jelentésébe 9. Bandinus látogatásának útiránya, indulásának, útja befejezésének, s az egyes helységekbe való megérkezésének dátuma 10. Magyarország keleti határa 11. Helység a Dnyeszter mellett, a nyíl magasságában
3. Feleségével és kislányával, 1943. augusztus 3.

1. Tanulmányomhoz szükséges irodalom beszerzésében, amire Gyimesből igen korlátozottak a lehetőségek, a Belső-Magyarországon élő Harangozó Imre néprajzkutató hittanár és Miklós Péter művészettörténész barátom, valamint Kelemen Katalin, a Hargita megyei Kájoni János Könyvtár osztályvezetője és Mirk László tanár úr volt segítségemre, amiért e helyről is fogadják hálás köszönetemet.
2. Kósa László: Mikecs László emlékezete. = *Ethnographia* 1969. LXXX. 239–240.
3. Szabó T. Attila: Mikecs László. = *Nyelv és múlt. Válogatott tanulmányok, cikkek III. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest 1972. 515.*
4. Nagy Varga Vera: Cegléden is járt iskolába Mikecs László. *A Ceglédi Turini Százas Küldöttség Múzeumbarátok Köre értesítője. Cegléd 1988.*
5. Kósa László: Mikecs László élete és munkássága = Mikecs László: Csángók. Optimum Kiadó. 1989. IV.
6. Ugyanott IV.
7. Ugyanott VII.
8. Ugyanott VIII.
9. Mikecs László: Románia. *Útjegyzetek. Bolyai Akadémia. Bp. 1940. 25.*
10. Ugyanott 28.
11. Ugyanott 44.
12. Kósa László: i. m. 1989. X.
13. Mikecs László: *A Kárpátokon túli magyarság. = Deér László–Gáldi László (szerk.): Magyarok és románok. A Magyar Történettudományi Intézet Évkönyve I. Budapest, 1943. 441–507.; valamint*

- Mikecs László: *A moldvai katolikusok 1646-47. évi összeírása. Erdélyi Tudományos Füzetek 171. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár 1944.*
14. Termés (1942–1944). *A Kolozsváron negyedévente megjelenő nemzedéki folyóirat a reformértelmiség és a népi írók gondolatait közvetítette.*
 15. Mikecs László: *A magyar önszemlélet változása. Termés 1943. Nyár 69–80.*
 16. Mikecs László: *Romantikus önszemlélet a szomszédságunkban. Termés 1943. Tavasz 76–102.*
 17. Mikecs László: *A magyar önszemlélet változása. Termés 1943. Nyár 74.*
 18. Ugyanott 80.
 19. Mikecs László: *Csángók. Optimum Kiadó 1989. 86.*
 20. Mikecs László: i. m. 1989. 11.
 21. Mikecs László: *A Kárpátokon túli magyarság. = Magyarok és románok. A Magyar Történettudományi Intézet Évkönyve. Szerk. Deér József – Gáldi László. Bp. 1943. 443-444.*
 22. Ugyanott 456.
 23. Ugyanott 446.
 24. Ugyanott 461.
 25. Ugyanott 462.
 26. Mikecs László: *A moldvai katolikusok 1646-47. évi összeírása. = Erdélyi Tudományos Füzetek 171. Kolozsvár 1944. V.*
 28. Ugyanott 48.
 29. Ugyanott 96.
 30. Ugyanott 48.
 31. Ugyanott 113.
 32. Vallasek Júlia: *Mikecs László (1917 – 1944) = Holmi 2003. 7. 894.*
 33. Szabó T. Attila i. m. 516.
 34. Kósa László: i. m. 1989. XVII.
 35. Ugyanott XVII.
 36. Murádin János Kristóf: *Erdélyi magyar civilek szovjet fogságban (1944–1953) = Élet és tudomány 2016. május 27.*
 37. Más forrás szerint december 2-án halt meg. Szabó T. Attila: *Mikecs László. In: Uő: Nyelv és múlt. Válogatott tanulmányok, cikkek III. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest 1972. 516.*
 38. Kósa László: i. m. 1989. XVII.
 39. Péterfy Sarolta: *Sétatér/Zsoli Kolozsváriensis – Jékely Zoltán kolozsvári évei naplója és levelezése alapján. = Holmi 2003. 7. 896.*
 40. Kósa László i. m. 1989. II.
 41. *Noli me tangere: ne érints engem (lat.) A feltámadt Krisztus figyelmeztetése a lábát átkarolni akaró Mária Magdolnához (Jn. 20,14-18).*
 42. Jékely Zoltán: *Feltámadás. (Mikecs László emlékére, 1946). Összegyűjtött versei. Szépirodalmi Könyvkiadó. Budapest 1987. 323 – 327.*
 43. Áprily Lajos: *Taganrog. In: Vers vagy te is. Szépirodalmi Könyvkiadó. Budapest 1987. 323–327.*
 44. Jékely Zoltán: *Amikor híre jött, hogy Annácskát eltemették Debrecenben. 2. kiad. Szépirodalmi. Bp. 1988. 326–327.*
 45. I. Miklós cár 1825-ben halt meg Taganrogban. Talán rá utalt a költő?

Mikecs a csángó szó eredetéről: az a bizonyos 136. végjegyzet

Mint oly sokan mások, Mikecs László is megpróbálta tisztázni a csángó elnevezés eredetét. Hogy mekkora sikerrel, azt látni fogjuk a végén.

Egyik alaplíművében, a *Csángók* című könyvében, annak is az egyik jegyzetében (136.) próbálja összerakni kezdetektől koráig a szakirodalom tükrében, hogy honnan ered és mit jelent ama népcsoportnak a közismert elnevezése, mely Moldvában él és magyarul beszél. A tisztázás nem terjed ki arra a kérdésre, hogy Moldván kívül hány népcsoportot illet meg a magyar szakirodalom a csángó elnevezéssel. Pusztán a szó jelentésére, eredetére szorítkozik.

Mint tudjuk, Mikecs nemcsak történész volt, hanem művelődéstörténész, néprajzkutató, nyelvész is egyben, mégis szerénységgel nyúl a témához. Ez legfőképp abban nyilvánul meg, hogy nem a maga kútfőjéből elemzi a kérdést, hanem segítségül hívja Horger Antal⁽¹⁾ nyelvész munkásságát⁽²⁾ és azon keresztül fejtegeti, elemzi, próbálja rendszerezni, tisztázni, tenni az oly sokak által kutatott problémát, amit több évszázados múltra visszanyúló nyomok ellenére még nem sikerült teljességgel értelmezni. Egyesek népnévnek tartják a szó eredetét ugyanúgy, mint a magyart vagy a hunt. Jerney János a bizánci íróknál található *tzangra-kézijj* szóval hozza összefüggésbe, mely némi változással *csángó* formában maradt fenn. Fogarasi János (1864) Kínától északra lakó *Csong-jo*-nak nevezett népről mondja el, hogy közel áll az egyik magyar faj, a csángók nevéhez. Imets a Csíki hamisított krónikára hivatkozik, amikor azt állítja, hogy a *Csángour* a Sándor család nevének elferdítésére vezethető vissza. Veress szerint pedig a moldvai magyaroknak az őshazától magukkal hozott természetes terhének tartja a csángó szót. Mindezek azonban hibás és naiv magyarázatok.

Amit fontos tudni, hogy a csángó nevet általában szégyellik azok, akiket illetnek vele –

annak dacára, hogy maguk is ismerik és használják. Ha azonban a csángó népnév volna, akkor örökösei nem szégyellenék – írja Lükő Gábor, aki szerint az elfogulatlan szemlélő előtt beismerik, hogy megérdemlik ezt a gúnynevet, mert nem jól beszélnek a mai magyar nyelvet és nehezen is értik meg. Ebből az következne, hogy valóban gúnynév a csángó, tréfás, gúnyos eredetű köznévi és nem népnév. A kérdés csupán az, hogy milyen szóból származik, és milyen jelentése van?

Alexics az oláh *saugau* (salgau, sangau) = *sóvágó* szóból származtatja (ezt a két szót Nicolae Iorga is összefüggésbe hozza). Ezt a származtatást is Horger Antal csupán ötletnek nevezi, melyet nem lehet komolyan tárgyalni, hiszen a csángó *sóvágóban* nincs is semmi gúny vagy tréfa. Munkácsi Bernát magyarázata is hibás, mely a csíki *csángódik* = *eloláhosodik*, *székely szokástól eltér* szó alapján feltételez egy *csángani* = *elkorcsosulni* igét, melyből a csángó szó született volna. A *csángódik* idézett jelentése azonban másodlagos, egy fejlődési szakasza a csángó szó mai székely értelmének hatására. Munkácsinak ezt a hibás állítását vette át később Ballagi Aladár és Rubinyi Mózes is. Legtöbben abból a sajátságából akarják magyarázni a csángó nevet, mely sajátsággal a székelyek látják és a tőlük elszakadt csoportokat nevezik meg (pl. gyimesi-, hétfalusi-, stb. csángókat), vagyis az *elkőborlás*, *elvándorlás* értelmezéseként. Ezt az értelmezést magyarázta Teleki is 1796-ban. Ezen a nyomon halad Steuer, Kríza és Orbán Balázs is. Ez utóbbi elmondása szerint a székelyek az őshazából kiszálló, az őshazából távozókra alkalmazták, mely *gyarmatot*, *kitelepülőt*, *elcsatángolót* jelent. Ezt magyarázza a mai napig az is, hogy mindazokat, akik a vármegyéből a szomszéd vármegyébe vagy szomszéd országba települnek, mind csángóknak nevezik őket. Kassai József szintén ehhez az

irányvonalhoz csatlakozik, és a székelyek *Tsángók* nak nevezik a földjükről kicsapongó (rövidítve: Tsángó-nak) magyarokat is, de azokat is, akik Moldvában születtek. Ugyan ez az értelmezés található a *Czuczor-Fogarasi szótár*-ban is (1862, 896 o.): *Csangó, Csángó* = *csa-ong-ó*, talán *csapongó, járókelő* és ez ellentéte a székely *székelylő*, azaz állandó helyen lakó szóval. De a szótár említést tesz a *czánkózik* címszónál is: *lassan, ólálkodva, czammogva jár, bújdosik*. Ennek gyökere pedig azonos a *czangó* vagy *csángó* szóéval és így nevezik az Erdélyből kibujdosott moldva- és oláhországi magyarokat. Ugyan úgy a *cankászik, cammog* szócsaládjából magyarázta először Horger is a csángó szót eredetibbnek véve a *csangó* alakot, melynek *a*-ja a *csángál, csángat* igék hatása alatt nyúlt volna meg. Ezt a magyarázatot később végül maga Horger Antal is elhagyja, és újabb elméletet hoz a *cseng, csengő, csenget* illetve a *csang, csangó, csangat* alakot. Mivel azonban a *csengő* kellemesen, a *csangó* kellemetlenül hangzó valamit jelenthetett, könnyen lehet, hogy a székelyek eredetileg csak tréfásan gúnyolódásból a moldvai magyaroknak számos nyelvjárási eltérése miatt bizonyos mértékben furcsán hangzó beszédmódjukat jelölték vele. Később azonban az elnevezés csúfokodó eredetének fokozatos elhomályosodásával általában mindazon szomszédos magyarokat nevezték, akik a moldvai csángókhoz hasonlóan valamilyen tekintetben különböztek tőlük. Végül Horger Antal ezt tartja a csángó szó legelfogadhatóbb magyarázatának.

Erre a változatra később Rubinyi Mózes is gondolt azon népmonda alapján, melyet Petrás elbeszélése nyomán ismerünk. A monda szerint Szent László a pogányok elleni harcra készült. A csángók melléje álltak. Ahogy gyülekeztek a lovaik kolompokkal voltak ellátva, Szent László pedig csodálkozva kérdezte: miféle *csángatók (csángók, csengők)* ezek?

Végül egy múlt századbéli utazó, Pető is hasonló értelmezést adott: *csanog* annyit

jelent, hogy *rútul, kellemetlenül hangzik*. Minek után pedig a csángók nyelve a magyar fülnek szokatlanul, kellemetlenül hangzik, meglehet, hogy innét ragadt rájuk e név, mely tulajdonképpen nem is *csángó*, hanem helyel-közzel a székelyeknél csakugyan hallható *csangó*. *Cseng* kellemes hangzást jelet és ennek ellentéte a *csang*. Elvileg olyan viszony áll a két szó között, mint a görög *symphonia* és *kakophonia* közt. De a sziszegő nyelvjárás önmagában is kiérdemli a csángó nevet.

A csángó szó eredetét illetően a 19. és a 20. század első felében a történész-, nyelvész- és néprajzkutatók nagyjából ezt feltételezték és ezt kísérte meg megszerezni Mikecs a korabeli legelismertebb kutatók nyomán. Természetesen mindez korántsem hangzik kielégítőnek. A későbbiekben könyvtárnyi irodalom született a kérdésben és a kutatott népcsoport történetét illetően.

(1) Horger Antal neve általában negatív összefüggésben került a köztudatba, miután József Attilát a *Tiszta szívvel* című verse miatt eltiltotta a tanári pályától. Ám ritkán nézünk a negatív közhiedelmek mögé. Ugyanis Horger Antal a fentebbi tétten túl korán elismert nyelvész. Az első magyar nyelvjárási térkép az ő nevéhez fűződik, szakterülete volt a csángók és székelyek nyelve, több jelentős művet hagyott hátra. Legnagyobb érdeme a ma is egyetemi tananyagként tanított hangzókivetéses törvény. Ezzel együtt a Magyar Tudományos Akadémia tagja volt, a szegedi egyetem nyelvésze, majd dékánja.

(2) Horger, A. (1913). A csángó név eredetéhez; Ádáz; Mecsérédik. *Magyar nyelv*, 9(9), 418-424.

Irodalom:

- Mikecs, L (1941). *Csángók*. Budapest. Bolyai Akadémia.
- Horger, A. (1905a). A csángó nép és a csángó név eredete (Első közlemény). *Erdélyi Múzeum*, 22(2), 65-80.
- Horger, A. (1905b). A csángó nép és a csángó név eredete (Második, befejező közlemény). *Erdélyi Múzeum*, 22(3), 125-137.
- Horger, A. (1913). A csángó név eredetéhez; Ádáz; Mecsérédik. *Magyar nyelv*, 9(9), 418-424.

Tampu Ferenc

Részletek a Litánia című írásból.

Megjelent: Iancu Laura: *Éjszaka a gyermek. Versek, litánia. Magyar Napló, Budapest, 2017.*

I.

Elfeketedett a színed, asszony. Nem neked való ez a beszéd!

Úgy is van... maholnap befejezem az életet s az én Istenemnek még nem tudtam hitet adni...

Miket beszélsz?

Istenről való beszéd ez is... Istenről, aki leült mellém búsulni. Megbocsátott, ha kellett. És meghalt, hogy a haláltól ne keljen félnem.

Reggel még nem gondoltam arra, hogy a felkelő nap mit hoz a fejemre! Hús esztendeje, hogy egy kenyérből eszünk, s én eddig nem tudtam, hogy idegenek vagyunk!

Idegen az az Isten is, akit nem hozott közel Jézus Krisztus!

Jézus?!

Jézus!

Ő sem rendezett mennyországot a világból! Csak a törvényt szaporította. A gyehennát is ő hozta!

Hozott mást is!

Azt te honnét tudod?

Elgondoltam.

Mit?

Hogy Isten nem lehet az, akinek elbeszélik!

Olyannak beszélnek el, amilyenek megmutatta magát!

Mások szemében. Én Jézus szemének hiszek.

Milyen benne Isten?

Mondottam már: emberszerető.

Miféle vakság nőtt a szemedre, asszony? Ki zavart így össze?

Ferenc páter prédikálta.

A somlyói csuklyás! Megrészegített. Könnyű Istent itatott meg veled! Csakhogy nemigen látszik a különbség Isten szeretete és az ember szenvedése között!

Ő is erről beszélt.

Mi mást mondhatott volna? Ő sem különb a többi papnál. A tanítás a szerzetes szájából is érvényes.

Úgy mondta, hogy én is megértettem.

Hogyan mondta?

Magyarul.

Ennek a világnak vége van! Nem taposhatod laposra a Kárpátokat! Minden vasárnap nem mehetsz el azért, amit házhoz hoznak.

Vége van, vége. Hozzák, igen, de nem nekem.

Ide születtünk. Ide! Fel kell öltetni azt az új ruhát!

Rajtunk csak gúnyát cserélnek. Péterkéből a magot is kihámozzák, hogy semmi ne emlékeztesse őt arra, milyenek teremtette az Isten.

Míg Isten ügyét gondozza, ártalmatlan.

És mit használhat az, akiben az Isten is kicserélik?

II.

Ezt az ágyat sem alvásra vasalták össze! Egy csontom sem leli benne nyugalmat. Jajjognom kell...

Jajjog a beled, hogy megsüketít!

Holnapig elhallgathatod.

Hány esztendeje hallgatom?

Épp annyi ideje, mint amióta én viselem türelmetlenségedet.

Mit kell tetetni a szentet!? „Böjtölök, atyám.” „Önmegtartoztatás!” Ajtón kívül, mert ott látnak. Ajtón belül meg halálhozó vagy!

Az én gyomrom korgásától nem fogsz meghalni!

Ha volna mit, erővel önteném beléd! Na, megállj! Holnap a vacsorámmal tömlek meg!

A csúkmony akkor sem marad meg bennem, ha te öntöd belém...

Csúkmony? Az micsoda?

Azt adják minden második este...

Tojás?! Csúkmony... Miféle szerencsétlen szó?! Filjesz! Külbécs! Szültű! Asszúpéntek! Minden napra jut egy ti tok. Lakatot tettetek szavaitokra, hogy a beszédeketek más ne értse!

Való igaz. Előbb csak valakik elől rejtőztünk, aztán oly mélyre estünk a nyelvünkbe, hogy már senki nem érti szójárásunkat. A Szereten túlról visszafújja a szél a beszédünket. A bácsim lánykérőbe ment a túlsó partra, s míg ki nem nyögte, hogy a hite katolikus, az utcáról rikoltoztak egymással a gazdával. Rikoltva kérte meg a leányát fehérnépül. Jót hallott róla a búcsúba'.

Ennyi fonák szótól... nem is csodálkozojom! Szemével nem is látta a leányt, akit kért? Nektek nem csak a szavaitok titokzatosak, eszeteke járása is megtáncoltatja az embert, ha nem elég éber...

Akármit s akárhogy mondjuk, magyarul van az is.

Ki magyar, megérti.

Vagy megtanulja.

Az ugyanaz. Hanem a hittel gondok voltak.

Miféle hittel?

A Szeret két oldalán az emberek hite nem egyezik. Egyik sem ugyanazt tartja a lélekről, Istenről, amit a másik.

Mert egyformán tudatlanok.

A tudatlanság nem szül különbözőséget. A bácsim s a felesége hite együtt nem bizonyult erős harmadiknak. Az asszony egy ideig méricskélte magán a jövevény sorsot, aztán csak hazalopakodott a saját vallásába.

Oláh hitű volt?

Oh, hogyné! A mi fajtánk. Katolikus. De hát ahány falu, annyiféle felénk a katolikus hit.

Akkor hát mitől katolikus?

Attól, hogy a templom s a pap az.

Tudják ezt itt is...

A sötétségen nincs mit szépíteni.

Maroknyi idő alatt megtanulunk gyomlálni.

Lélekművelés! Így hívják.

Új magot vetni az új földbe.

Új föld? Az nem lehet... Ez még mindig az a föld, amit Isten adott. A hódító. A hódító új! S mi, a napszámosai.

Az új sereg zsoldos katonái.

Nem volt hiány abban a régi világban sem... Csak a megváltás híre veszett el a rengetegben. A lengyel, olasz, német vigasz ötszáz esztendő alatt sem hozta meg a Messiást, aki a népét kibitor-káltatná a sötétségből...

Készítsétek az Úr útját...

Holmi emberi koholmány, nem késleltetheti tovább érkezését!

Koholmány...? Még Isten is „ige”! Hogy volna koholmánya nyelv?

Olybá tűnik, ha magyar...

LAKATOS DEMETER

Szeretnék egy tréfát mondani, még egy kicsit kacagni,
 Nem szeretném csángú estend, székekbe már aludni.
 Nem beszilek hazugságot, eszt már látam két szemvel:
 Kántor Jánas a falunkbul pogocsál az Istennel.
 Pogocsa csánguknál tréfa! Század század után szalad!
 Mük így kaptuk eszt vénektül es ez tovább már így marad.
 Nyárand elment a kántarunk Moldovára, fogjon halat,
 Hiszem, hogy maguk is tudják, prézlibe rántott jó falat:
 Es ha kicsi bor lehet, kántorunk már valaki,
 Imádja a prézlis halat, más ebid nem kell neki.
 De nagy a baj, kérem szípen az vult: halat nem fogott!
 El kárált egy nyári napot, magába zorog, dondagat.
 Tutta szigíny hond mi várja! Azírt reszketett a mája,
 Felesígenek faluba, mind rossz molom vult a szája.
 Semmiírt a kántarunkat, ível napval mindig mrakta.
 Nem eccer már egész tálat igazánd fejihez vágta.
 Neki kezdett imádkazni, biszta Istent becsapja,
 Hogy valami huncutsággal, halat vízbül meg fogja.
 Eligérte pománába, estleg ha ő megfogja
 A faluba szigíneknék Ő megsütve ő kiadja ...
 Most levesvel megelíszik a hálnak a farkábül
 Egyenek a szigíneknék is már eccer a markábül.
 De nem hiába imádkazatt, horogja a víz alatt
 Míg huzatt egy pipa füstöt, megfogta a nagy halat.
 Nem míg fért már a büribe, neki kezdett táncalni,
 Hal izlístül neki kezdett kántorunk üresbe nyelni.
 Nogyan kevely vult a Jánas, mintha arany halat fogott,
 Leleke, bajusza és szíve, mája is már kacagatatt:
 Ez már igazi szerencse, szemit gyönyörű halrul
 Nem vette, mintha tartatta, jó Istent a lábátul.
 Símagatta hálnak hátát, alig várta hazamenni,
 Prézlibe már rántott halat, megtborsult falatot enni
 Mind örvend a felesíge, meglássa a nagy halat,
 nem míg röpülnek a tálak fejihez, vagy pad alatt.

Meg is fogja már csukalni, érdelmes nem hasz-talan,
 Mikar elnyújcsa a kántar, nogy halat az asztalon.
 Elbámulva názi halat, szigínyeknek ígírve,
 Aszt monta: hogy pománába adja nekik megsüt-ve!
 Ezt már mondta, mikar a vízbe a drága nagy ha-la úszott,
 Mikar csinált keresztet, mikor már imádko-zott:
 Mikar a hal a kezibe! Máskíppend gondolkazik!
 Milen hülyeséget ígírt, erre nogyan csodálkazit.
 Bolond voltam, hogy azt mondtam! Halat adam pománába.
 Eszem nem esett be vízbe, egész nap halásszak hiába!
 Kikacagna egész folu, egy halért egy nap már lógni,
 Azt is falu lustáinak pmánába odaadni.
 Nem leszek én az a bolond, ezt a hülyeséget te-gyem,
 Mondja kántar mosolyogva én is tudam hogy megegyem
 Féltre hatta ígéletét, halat tarisznyába tette,
 De hogy vagyan egy nogy lyuka, kántorunk ész-re nem vette.
 A drága gyönyörű hala, esmít a vízbe került!
 Higgyétek el a halászunk mérgibe majd meg-őrült.
 Szinte elájult az ember, igazán sült benne a máj
 Miikar farkából a vízbe a hal már csinált neki táj!
 És mikar eltűnt a vízbe, tarisznyáját üres lett,
 Elgondolt honn is mi várja, igazán már meg-jedett:
 Mongya felnézve az égre: - Kiszökik a két sze-mem!
 Én ezt nem mondtam valóbul „pogocsáltam Iste-nem”.
 Eltévészte a kántarunk, szent könyvben dolgak hogy állnak
 Teremtüvel az emberek nem épp nogyan pogocsálnak
 Azt akarta mondni kántar, nem vult gondja me-genni
 Hanem úgy hogy eligérte, pománába átadni,
 Mikar látta hal megszökött, parton mind egy szobor állt
 Akarta becsapja az Istent, „mondta hogy csak pogocsál.”

Domokos Pál Péter: Múltbanéző Tanulmányok. Magvető Kiadó, Budapest. 1990. 104-106. o. Pogocsál. Megjelent: Magyar Nyelv, 1959. 244-249.

A következő három számban közölni szeretnénk Bálint Mózes, Székelyudvarhelyen élő író krónikájának néhány részletét a '90-es évekről Moldvai Magyar vonatkozásban. A krónika nagyon tanulságos és figyelemre méltó, mert olyan gondokat feszeget, amelyek ma sem kerültek megoldásra. (Főszerkesztő)

BÁLINT MÓZES - TESTVÉRMENTŐ

Bevezető

Lészpedről a fiatal Zöld Pétert Kallós Zoltán segítette, hogy Kolozsváron tanulhasson. Ott is érettségizett.

Székelyudvarhelyre onnan érkezett.

Az új környezetben – ahol akkor a szerzőszámkészítő műhelynek énekara, könyvtérjesztője, természetjáró csapata, a vállalatnak rendszeres ismeretterjesztő programot, különösképpen helytörténeti ismereteket nyújtó üzemi klubja, a városnak élénk művelődési élete volt - a benyomásait így összegezte:

- Azt hittem jól tudok magyarul, de úgy látom, itt újra kell kezdenem a tanulást.

A következő években Lujzikalagor, Klézse érdeklődő fiataljai jelentkeztek újrakezdésre. Amikor az 1989-es fordulathoz érkeztünk, egy kisebb szabadcsapatunk volt, akikkel a szülőföldön sűrűbben kezdtünk forgolódni, rendezni végre közös dolgainkat.

Mit tapasztaltunk e forgolódások közben?

Erről szól krónikánk.

1990

Február 4.

Szentatya!

Református keresztyén vagyok.

Néhány évvel korábban, baráti meghívásra Lészpeden, moldvai csángómagyaroknál, augusztus utolsó vasárnapján részt vettem az Anna-napi búcsún közel tízezer hívő előtt tartott misén.

Megdöbbenve állapítottam meg, hogy a világmindenség egyetlen olyan népe a csángómagyar, akinek tilos anyanyelvén imádni istenét.

E felismerés óta nem nyugodott a lelkiismeretem.

Németh László mondja: „olyan rendre van

szükség, hogy ha egy embert ütnek, az egész emberiség jajgasson.”

A közelmúltban a Hargita Népe napilapból értesültem, hogy a Szentatya Csíkszereda lakosságát segítette. Akkor világosodott meg bennem, hogy a csángómagyarok sorát, gondját a lelkemről a Szentatya gondjaira bízom.

Szent István, Julianus barát, Báthori István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Apáczai Csere János, Tóthfalusi Kiss Miklós, Körösi Csoma Sándor, Bem József, Kossuth Lajos, Széchényi István, Márton Áron, Tamási Áron, Illyés Gyula, a még élő Domokos Pál Péter és minden magyar emlékéért kérem, adja vissza a csángómagyaroknak az anyanyelvű imádkozás jogát.

A gyulafehérvári, Szent István által alapított Székesegyházban Hunyadi János, Fráter György, Bocskai István és a két Rákóczi György csontjai csak úgy nyugodhatnak békében, ha a székesegyház a csángómagyarok gondjaival együtt visszakapja jogos szerepét.

Most, hogy a gondomat megosztottam a legilletékesebbel, a lelkem megnyugodott.

1990. február 4. Bálint Mózes

Február 18.

Sepsiszentgyörgyre a Román Televízió magyar adásában elhangzott felhívásra érkeztünk.

A Kis stadionban kijelentették, hogy aki romának érzi magát az itt tanácskozhat, aki magyarnak, az a könyvtárban.

Magyar tanácskozók kétszázán lehattunk.

Az elhangzottak címszavakban:

Bákóban is legyen szervezetünk.

Legyen kétnyelvű folyóiratunk.

Szabófalván is tartsunk összejövetelt.

A bákói múzeumban semmi sincs rólunk.

Az RMDSZ erős és segíteni fog.
Az igazunkat keressük.
Az ősi nyelvünk a magyar.
Kötelességünk ápolni őseink emlékét.
Minket a hit tartott meg.
Őseink megfordulnak sírjukban, ha megtagadjuk őket.
Papjaink nagy része ellenségünk lett.
Szükségünk van egy programnyilatkozatra.

Március 11.

Sepsiszentgyörgyön csángómagyar találkozó.

Sürgetik a magyar nyelvű oktatás bevezetését Moldvában. Addig minden moldvai magyar faluból hozzanak ki két-három gyermeket magyar iskolákba. Szüleink az imádságos könyvből tanítottak meg olvasni magyarul. Hívjuk meg Gyorgyina pátert magyar misére. Újra tájékoztassuk a Vatikánt panaszainkról. Legyünk büszkék eredetünkre és viseletünkre.

Március 25.

Újabb sepsiszentgyörgyi találkozón a jelenlévőket tájékoztatták az RMDSZ I. Kongresszusáról.

A papok a magyar beszédet tiltják, holott nekik az igehirdetés a dolguk.

Május 6.

Egy újabb sepsiszentgyörgyi találkozón a jelenlévőket a marosvásárhelyi események hatásáról tájékoztatták.

Május 15-17.

Az RMDSZ székelyudvarhelyi szórványmagyar bizottsága részéről egy küldöttség (Dóza Gyöngyi, Fülöp Sámuel, Bálint Mózes) felkereste Vatra Dorna, Campulung Moldovenesc, Suceava, Botosani, Jászvásár, Bákó, Lujzikalagor, Lészped településeken az érdeklődő magyar családokat.

Május 31.

Főtisztelendő Paskai László bíboros érsek,
Kegyelmes Atya!

Református keresztyén létemre 1990. február 4-én a Szentatyához fordultam a moldvai csángómagyarokért. Mellékelek egy példányt az írásból.

Valamilyen oknál fogva semmilyen válasz nem érkezett azóta.

A moldvai csángómagyarok még mindig az esztergomi érsekhez tartozóknak tartják magukat. Az évszázadok, de különösképpen az utóbbi évtizedek alatt kialakult helyzet okainak az értékelésekor valószínűleg mindnyájunkban megszólal a lelkiismeret ...

A kialakult helyzetet tarthatatlannak ítélem és úgy gondolom, hogy mindnyájunk kötelessége a korábbi hibák helyrehozásán munkálkodni.

Kérem messzemenő segítségét azért, hogy testvéreinknek visszaadhassuk az anyanyelvű imádkozás jogát.

Különös tisztelettel,

1990. május 31. Bálint Mózes

Július 8.

Nagytiszteletű Püspök Úr!

A csángómagyarok sorsának a javításáért levelet írtam a pápának és átadtam egy katolikus egyházat képviselő személynek. Semmilyen választ nem kaptam és javulást sem észleltem a felvetett kérdésekben. Ezért írtam Paskai bíborosnak a napokban, tovább sürgetve a kérdés elintézését. Mindkét levélről mellékelek egy-egy példányt.

1990. március 11.-én a Sepsiszentgyörgyön tartott moldvai csángómagyar találkozón hangzott el, hogy Tökés László tiszteletes urat kellene felkérni, hogy a pápánál kérjen kihallgatást és tárja fel a helyzetet.

Erre szeretném a magam nevében is kérni a Nagytiszteletű Püspök Urat: A Sepsiszentgyörgyön tartott találkozóról készült jegyzőkönyvek egy-egy példányát mellékelem.

A székelyudvarhelyi RMDSZ választmányának a megbízásából Észak-Moldovában tett látogatásunk alkalmából a mellékelt je-

lentésben rögzítettük tapasztalatainkat. Megállapítottuk, hogy a bákói református parókiáról nem lehet az egész moldvai szórványt rendszeresen ellátni.

A Püspök Úr különös figyelmébe ajánlom egy Iasi-i református parókia létrehozásának a szorgalmazását, ahonnan az észak-moldovai szórványt hatékonyabban el lehetne látni!

Tisztelettel,

1990. július 8. Bálint Mózes

Július 25.

Kedves Bálint Úr!

Nagyon örvendtem a csángók sorsát felvállaló megkeresésének. Magam sem szalasztottam el egyetlen alkalmat sem e kérdés felvetésére, valahányszor jeles sok személyiségekkel találkoztam (pl. Colasuono érsek).

Remélem, hogy eljutok a szentatya színe elé, és akkor lelkére köthetem e drámai kérdés megoldását.

Köszönöm az értékes dokumentációt. Eredményes munkát kívánok, Isten segedelmével, szeretettel

Tökés László

Július 29.

Folklórtalálkozó Lészpeden.

Az Anna-napi búcsún, a szabadtéri misén délelőtt még románul imádkoztak, délutánra már szép magyar nyelven szerepeltek a népes és hálás közönség örömeire Lujzikalagor, Nagypatak, Szabófalva, Külsőrekecsin és a helybéli műkedvelők.

Augusztus 12.

Szászkúton a búcsún sokan voltak. Hallgattuk a jelenlevők ismétlődő panaszait. Gyermeküket nem vették fel Székelyudvarhelyen a Pedagógiai Liceumba.

Augusztus 15.

Szentatya!

Elkeseredésemben kértem segítséget a moldovai csángómagyar római katolikus hívők

számára 1990. február 4-én írt levelemben, amire a mai napig nem kaptam választ – arra gondolok, hogy nem érkezett el a rendeltetési helyére, amiért újra mellékelek egy példányt.

Az idén újra részt vettem az Anna-napi búcsún. Örömmel tapasztaltam, hogy a világi ünnepeken Lészped lakóinak magyar anyanyelvükön tartottak helybéli és környékbéli csángómagyar falvak műkedvelő énekesei és táncosai egy nagyon szép előadást.

Ugyanakkor szomorúan állapítottam meg, hogy a misét a nagy számban összegyűlt híveknek még mindig nem az anyanyelvükön tartották.

Eddig azt gondoltam, hogy az anyanyelven való imádkozás jogát a diktatúra tiltja, azonban elkésérít a gondolat, hogy ezért a mostani állapotért csakis a római katolikus egyház felelős.

Ezt a helyzetet nem tűrhetjük tovább tiszta lelkiismerettel!

Felvetődik a kérdés, hogy miképpen juthatott egy népcsoport ilyen megalázó állapotba?

Olvastam a MOLDVAI CSÁNGÓMAGYAR OKMÁNYTÁR 1467-1706. Bp. II. köt. 591-593. oldalain, az 1665 végéről keltezett ISMERETLEN JELENTÉS A MOLDVAI KATOLIKUS EGYHÁZKÖZSÉGEKRŐL című írásban: „A magyar katolikusok legnagyobb része magyar, románul is beszélnek, de magyar papot szeretnének.”

A továbbiakban a Hargita Népe napilapban olvasni: MOLDVAI CSÁNGÓK LEVELE A PÁPÁHOZ 1981-ben, ahol a hívők (61 aláírással) panaszolják, hogy:” itten való tanult papok maradtak hát, azután nagy keserűségben vagyunk olyformálag, hogy a magyar anyai nyelvet el akarják mindenképpen tiltani, mert a szentmise előtt való imádságokat oláhul végzi, az kántor az énekeket hasonlóképpen, és az ifjak ameddig az oláh nyelven nem tudnak imádkozni, hát házasságra nem léphetnek, különösen más öregeink vagy fiatal asszonyaink, akik oláhul nem értenek, elmennek, hogy a gyónást elvégezzék, azok mind el vannak a gyónta-

tószéktől üldözve és arra nézve sokan elhagyták a templomba menést vasárnap és ünnepnapokon, azelőtt elmentünk többen hozzájuk és kértük, hogy hagyna meg a mi anyanyelvünköt és az volt a felelet: bé jelent a miniszterséghez, hogy mű a magyar nyelvet nem akarjuk elhagyni”.

Ugyanabban a lapban olvashatjuk: „... Moldovában, Cacica bányavárosban a Nagyboldogasszony-napi búcsún tizenkét nyelven olvasták fel az Evangéliumot. Együtt élnek ott ugyanis románok, lengyelek, ukránok, magyarok igazi testvériségben. Miért sérti hát valakinek fülét a másik nyelv? És különösen, hogyan fér össze a papi hivatással? Hogyan gyűlölhét ennyire egy pap, akinek hivatása kellene, hogy legyen a szeretet hirdetése? A krisztusi szereteté, amely nem tesz különbséget az emberek között. Hogyan gondozhatja magyar anyanyelvű hívei lelkét az a pap, aki Krisztus szavát sem hajlandó meghallgatni ezen a nyelven ...”

A lelkem akkor nyugszik meg, ha ennek a hányatott sorsú népnek visszaadják azt a jogát, hogy anyanyelven imádkozhasson Istenéhez..

1990. augusztus 15.

Bálint Mózes

(Megjelent: A Céh. 1990. november)

Augusztus 20.

Pusztinán is sikeres volt a csángómagyar fesztivál.

Augusztus 26.

Főtisztelendő Püspök Atya Bálint Lajos
Püspök
Gyulafehérvár

Egy megdöbbentő élmény alapján -, amit református keresztyénként értem meg – a lelkiismeretem megnyugtatójaért a csángómagyarság sorsáért aggódva, 1990. február 4.-e után a következő (a mostani íráshoz mellékeltem) tudósításokat küldtem el:

4. Szentatya 1990. február 4.

5. Főtisztelendő Paskai László ... 1990. május 31.

6. Nagytiszteletű Püspök Úr 1990. június 8. Tőkés László püspök úrnak elküldtem a sepsiszentgyörgyi csángómagyar találkozók I. 1990. február 18., II. 1990. március 11., III. 1990. március 25., IV. 1990. április 29., V. 1990. május 6. jegyzőkönyveit, valamint az RMDSZ székelyudvarhelyi szórványmagyar bizottsága által készített (1990. május 19.-i) jelentést is.

7. Szentatya 1990. augusztus 15.

A jelen pillanatig Tőkés Püspök úrtól kaptam választ (mellékelem a másolatát) amelyben vállalkozik a közvetítésre. Az időközbeni sajnálatos baleset miatt ennek a szent hivatásának nem tehet eleget.

Kérem különös tisztelettel a Püspök Atyát, mivel nagyérdemű elődje Márton Áron püspök úrnak mindig szívélyes ügye volt a csángómagyarok sorsának a megoldása, meggyőződésem, hogy Főtisztelendősége is lelkiismereti kérdésnek tekinti ezt a fájó pontot.

Kiemelek a Szentatyának írt gondolatokból néhányat:

„Megdöbbenve állapítottam meg, hogy a világmindenség egyetlen olyan népe a csángómagyar, kinek tilos anyanyelvén imádkozni Istenéhez.”

„Eddig azt gondoltam, hogy az anyanyelven való imádkozás jogát a diktatúra tiltja, azonban elkésérít a gondolat, hogy ezért a mostani állapotokért csakis a római katolikus egyház a felelős. Ezt a helyzetet nem tűrhetjük tovább tiszta lelkiismerettel.”

Mivel az ország egyházmegyéi közül a gyulafehérvári egyházmegye hagyományaira és népességére való tekintettel a legtekintélyesebb, ezért fordulok Önhöz, hogy a többi Püspök Atyával együttesen tennének lépést e fájó és lelkiismeretet felkavaró kérdés megoldására.

A Keresztény Szó 1990. augusztus 26-i számában közölt olvasói levél, Moldvai Primicia című írás szinte visszhangozza az elmondottakat.

További mellékletként küldök egy kimutatást a moldvai csángómagyar településekről és a javasolt testvér hitközösségekről, amelyek részt vállalhatnak a hívek lelki gondozásában, amihez Főtisztelendő Püspök Atya

áldását kérem.

1990. augusztus 26. Bálint Mózes

Székelyudvarhelyre érkezett az RMDSZ és a Római Katolikus Esperesi Hivatal gondoskodására Lészpedről 26, Lujzikalagorból 6, Forrófalváról 2, Újfaluból 3, Szászkútról 4 fiatal. Az elszállásolás családoknál, a vidék nevezetességeinek a bemutatása csoportosan történt az töltött napokon.

KIMUTATÁS

A moldvai csángómagyar településekről és javasolt testvér hitközségekről

1990. augusztus

	csángó település	családok száma	búcsú napja	javasolt község	búcsú napja	javasolt község	letelepített családok
1	Bákó	6500	IX 14	Balánbánya	V,16	Gyula (Komló)	72
2	Báhna	250		Borzsova	III 9	Bonyhád	17
3	Berindest	100	VIII 29	Delne	VI 27	Györe	111
4	Bogdánfalva	800	IX 8	Lemhény	IX 29	Bonyhádvarasd	111
5	Csik	100	VII 27	Szentsimon	VI 27	Cikó	151
6	Forrófalva	750	VI 13	Gyimesfelsőlok	XI 30	Szárász	158 fő
7	Fűrészfalva	150		Rákos	IX 8	Lengyel	62
8	Frumósza	600	VII 22	Szépvíz	VI 27	Kakasd	4000 fő
9	Gyoszeny	680	VI 24	Mindszent	XI 1	Diósberény	27
10	Kapota	15		Fitód		Kalaznó	110
11	Klészse	900	X 4	Dánfalva	XII 8	Dúzs	64
12	Külsőrekecsin	500	V,24	Szentmihály	IX 9	Möcsény	52
13	Lábnik	250	VII 26	Lázárfalva	Úrnap	Érd	4000 fő
14	Lészped	870	VII 26	Szentdomokos	VIII 8	Jakabszállás	
15	Lujzikalagor	1100	IX 14	Mádéfalva	VII 26	Bátaszék	45
16	Magyarfalu	360	IX 8	Menaság	XII 8	Tihany (Zebegény)	
17	Nagypatak	700	IX 29	Gyimesközéplek	VII 22	Mekényes	65 fő
18	Ploskucény	600	IX 14	Szentmárton	XI 11	Izmény	106
19	Pokolpatak	200	IX 8	Szentimre	XI 5	Kisdorog	126
20	Pusztina	850	IX 2	Karcfalva	VIII 15	Zomba	165
21	Somoska	400	P.u.l.h	Madaras	VI 29	Somberek	79
22	Szabófalva	2800	IX 29	Alsócernáton	VIII 6	Tevel	184
23	Szászkút	250	VIII 6	Pálfalva	IX 29	Vaskut	132
24	Trunk	200	IV 24	Csíksomlyó	VII 2	Tabód	31
25	Újfalva	850	VI 6	Csíkszentgyörgy	VIII 24	Felsőnána	89

Szeptember 1.

Magyarfaluba először jutottunk el. A faluban 380 magyar katolikus család él. Itt mindenki magyar, csak a tanító és a padurar (erdész) oláh. Gusa József azért kér képes bibliát, mert nem tud írást, de abból tudná az unokáit tanítani ...

Szeptember 9.

Magyarfaluban átadtuk a kért képes bibliát.

Szeptember 16.

Lujzikalagorban a Szentkereszt-i búcsút pénteken tartották. Sokadszor panaszzolják, hogy gyermekeik az iskolában nem tanulhatnak magyarul.

Szeptember 17.

Székelyudvarhelyre a 2. sz. Ipari Szakközépiskolába Forrófalváról 8, Bogdánfalváról 1, Lujzikalagorból 2, Szászkútról 2 tanulót vettek fel. Csíkszeredában a József Attila iskolában 30 moldvai magyar fiatal oktatásáról gondoskodnak.

Szeptember 19.

Sepsiszentgyörgyön szórványügyekről és a Csángó Újság szerkesztési gondjairól tájékoztunk.

Szeptember 21-23.

Gyergyószárhegyen a Kárpát-medence pedagógusainak a küldöttjei tanácskoztak az iskola felettébb szükséges voltáról. „Magunk keresése” tanulmányutunk Lujzikalagorba vezetett.

Zágon felé mutat egy halovány csillag eligazításra Zágonban a Mikes Kelemen ünnepségen Délvidék, Felvidék, Kárpátalja, Csonka-Magyarország küldötteivel elmékedtünk a hűségéről, Bartha Levente társaságában.

Szeptember 30.

Gyimesekben a VII. Csángó Fesztiválon

Gyimesbükk, Gyimesfelsőlök, Pusztina, Hétfalu, Sepsiszentgyörgy, Budapestről jelenlevő műkedvelő csoportok léptek fel.

Október 15.

Szabófalván egy svájci küldöttséggel tudomásul vettük a helybeli közlést, miszerint a helybéli hagyomány úgy él a tudatukban, hogy falujuk lakói a tatárjárás óta madzsarok.

Bákóban a református parókián értesülünk arról, hogy a református lelkész Tanászi Árpád Magyarországra távozott. A hívek maradtak.

Október 20.

Sepsiszentgyörgyön a Cantus Finnis vegyeskar, a komlói pedagógusok kara, a pusztinai kórus népes közönség előtt koncertezett.

Október 23.

Szucsáváról érkezett Székelyudvarhelyre egy cserekapcsolatot kezdeményező levél.

November 7.

Lujzikalagorban átadtuk a kért gyógyszereket. A hívek panaszkodnak, mert a papjuk a vasárnapi misén pellengérezi azokat a szülőket, akik magyar nyelvű oktatásra adták gyermekeiket. Izenik a szentséges pápának, hogy miket követnek el ezek a papok. A népet sanyargatva a legnagyobb szentségtörést követik el. (CS.A.).

November 24.

Szucsáván Tanú Gheorgheta tagja az RMDSZ-nek. Annak idején a fiával utaztak Marosvásárhelyre szavazni, mert az RMDSZ programját találták a legelfogadhatóbbnak. Többször kérték a Román Televíziót, hogy magyar nyelvleckét sugározzanak. Fontosnak tartják, hogy Hargita megye és Bukovina szorosabb kapcsolatba lépjen.

A szucsávai vonatállomáson a határjelzőt

mutatják a hajdani román és osztrák-magyar határvonalon.

Istensegíts (Tibeni) faluban egy első világháború alatt készült légifelvétel (Dr. Német Kálmán: Százezer szív sikolt. Bácsjózseffelva, 1943. 247.o.) naprakész térképként szolgál. A volt katolikus templomot három éve vették birtokukba, Burila Damaschin Ortodox lelkész szerint. Az oltárt a László István plébános 1845-1914. Lizoloi Szent Teréz dalárda 1934. feliratot tartalmazó márványtáblát, mint a templomhoz tartozó ereklyét továbbra is megőrzik. Az orgona összecsomagolva jobb sorsra vár. A toronyórát újraindították. A harangok épek. Hárman élnek még az itt maradt magyarok közül. A negyvenes években eltávozottak ünnepnapokon még mindig küldenek egy-egy képeslapot.

Hadikfalván (Dornesti) magyarok nem maradtak, csak néhány magyarul tudó ember van még. A templom megsérült a második világháborúban. A falak s a harangok maradtak meg. A temetőben felnőtt a gaz. A háború után a kriptákat rosszindulatú emberek feldúlták.

November 25.

Szabófalván egy szülő panaszolja, hogy Budapesten meglátogatta az ott tanuló lányát és milyen sok kellemetlensége volt a taxisblokkád miatt. Először járt ott. Többet nem megy.

November 29.

Székelyudvarhelyen tanuló József fiához érkezett Lujzikalagorból az édesapja, Czampó Ababei Mihály. Ő elmondja, hogy a Gróza-kormány idején náluk is volt magyar iskola, amit a szeminárium helyébe költöztettek és azt mondták, hogy a magyar oktatás a katolikus vallás ellen van. Ez az ördögi gondolat mély nyomokat hagyott az emberekben. A falu mostani plébánosa, Pál József 58-59 éves, Gyulafehérváron végzett, ezért nem értik, hogy miért olyan nagy ellensége a magyar nyelvnek. Éppen, hogy ki nem átkozta azokat, akik gyermekeiket máshova viszik

iskolába tanulni. Ezelőtt még arra biztatott, hogy gyermekeinket taníttassuk tanároknak, orvosoknak, most, amikor erre lehetőség nyílt megveti az idegenben tanuló fiatalok családjait. Ez az ő dolga, mert más papot hozunk, de miért nem érti meg, hogy ha neki volt joga Gyulafehérváron iskolába menni, másnak is van. Felháborító, hogy rosszindulatú újságírókat hív és mocskoltatja a falut, (Pur si simplu. Anul I. Nr. 43 noi. 1990 Eugen I. Spirit Creier Ceangau pe ruta Bacau-Harghita-Budapesta.). Jobb lett volna, ha a nép bajával foglalkozna; egy orvosi recept megíratása, hogy a földrengés utáni károk tisztességes felbecsülése többszöri utánjárással, késve vagy igazságtalanul történik. Sok mindent túrtünk a diktatúra alatt, de most már nem tűrjük. Amikor 1979-ben itt Székelyudvarhelyen táncoltunk a KALÁKA műsorában a kalagori csoporttal, amit a televízió is közvetített, hívtak a szekuritátéra. A gyimesi komám azért tanácsolta, hogy ha oda hívtak, akkor ügyelj, mert megpallnak.

Amikor beléptem, az őrnagy nekem indult. Neki-kiáltottam, hogy ha megüt, semmit se mondok, pedig sok mondanivalóm van. Meglepődött.

Hagyta, hogy beszéljem ki magam.

Csirkefogókkal volt dolgom.

Kit tartasz annak?

A legaljasabb embert, aki pénzért elárulja az embertársát s nem is végzi becsületesen a dolgát. Egy alkalommal, amikor a szülőfalumban, Lujzikalagorban útbaigazítottam egy érdeklődő magyart, beárult, meghurcoltak ahelyett, hogy meggyőződtek volna az érdeklődő ember szándékáról.

Egy másik alkalommal a felvételin Bákóban nem vették fel a lányomat, mert csak 5000 lejt tudtam volna fizetni. Azt hazudták, hogy nincs több hely, de aki több pénzt tudott a zsebükbe dugni, annak felvették a butább gyermekét. Ha Székelyudvarhelyen a tudása alapján vették fel s én ott szerepeltem, ez miért baj?

Mert ti románizálva vagytok.

Az őrnagy biztosan túllépte hatáskörét. Kijelentéseim meglepődtem. Akárhogy is ijesztettek, nem fájt annyira, mint ez a

mostani bánás, amikor egy katolikus, a saját vallásának papja, viselkedik ilyen embertelen módon. Remélem, hogy megsegít a jó Isten, nekünk is igazságot tesz.

December 11.

Szászkúton a földosztókra panaszkodnak. Magyarfalu felé, egy alkalmi utas mondja, hogy Predeisa falu papja két évet Gyulaféhérváron járt s miután eltávolították. Jászvásáron nem vették fel, majd Bukarestben ortodox papként végzett.

Fundoaia faluban is katolikusok élnek, de az út olyan rossz, hogy járművel még száraz útban sem járható.

Ploscuteni falu katolikus lakói igen szorgalmasak, a csatornát is ők építették.

Magyarfaluban Bacsiu Mihály azzal fogad, hogy hiába hallgatom ezt a kutiát (rádiót), semmi jót nem mond.

1991.

Január 3.

Gyimesbükkben átadtuk az igényelt könyveket. Szászkúton az élelmiszert, Lujzikalagorban a gyógyszert.

A székelyudvarhelyi kórházból gyógyultan Lujzikalagorba érkező Horváth Máriától azt kérdezték a rendelőben, hogy mit fizetett az udvarhelyi orvosoknak?

Magyar beszédem a fizetség.

Január 10.

Budapesten a Nemzetközi Továbbképző Intézetben jelen vannak a magyar fővárosban tanuló moldvai magyar diákok és Farkas János mérnök vezetésével itt dolgozó moldvai magyar vendégmunkások a Bartha Levente előadásán (Király László: PIPACSOK).

Az előadás utáni megbeszélésen Atzél Endre ismertette a pápalátogatás csángókra vonatkozó helyzetét. Ezer csángó zarándok elhelyezéséről gondoskodnak.

Január 27.

Menaságon a Csíkszeredában tanuló moldvai

magyar diákok műsorát láttuk. Hétféteken az itteni plébánián tartózkodnak a diákok. A hagyományait őrző település lakói vigyázzák a közösséget s a havast.

Március 6.

Úgy tűnt, hogy moldvai magyarjainknak a diktatúra akadályozza az édes anyanyelv használatát. Kiderült, hogy ezért az égbekiáltó bűnért egyedül a római katolikus egyház a felelős.

Március 8.

A magyar fővárosból moldovai magyar diákokkal hazafelé tartó csoportot Atzél Endre szállította. Székelyudvarhelyen csatlakoztam hozzájuk.

Gyimesbükkben a Rákóczi-lépcsőn, - azaz a hajdani ezeréves határon innen -, két fiatal rendőr az útlevelünket kérte. Elődeimtől nagyapámtól, vagy édesapámtól kérhették volna ugyanitt.

Fiúk, mióta van itt az országhatár?

Parancs szerint minden magyar rendszámú autó utasait igazoltatnunk kell március 15-ig.

Megnyugodtunk, mert vigyáznak ránk!

Március 9.

Bákóban a pápalátogatás menetéről kaptak eligazítást a települések küldöttjei.

Március 21.

JELENTÉS AZ ÚRISTENHEZ

Élet és Halálnak hatalmas Ura, Nagy Isten! Közvetítők útján minden szolgádnak elmondtam panaszomat.

A Szentatyának is.

Ennek ellenére a legigazabb híveid, a csángómagyarok életében minden változatlan. Kérlek, világosítsd meg földi helytartóid elméjét és tedd ezáltal lehetővé, hogy édes anyanyelvünkön imádkozhassanak híveid a Szeret partján is.

Add uram, hogy farkas szerepet vállaló Ion

Robu érseked elméje megvilágosodjon és híveid lelkét megnyugtassa.

Segítsd, Uram, hogy ez az elvetemült ember térjen vissza az igazság útjára.

Engedd meg, hogy emlékeztessenem a rossz úton tévelygőt a kötelességére és elméje megvilágosítására, hívó és hitetlen gondolkodókat idézve:

ELEMI HITTAN A Római Katolikus Hitű Ifjúság hasznára kérdésekben és feleletekben Püspöki engedelemmel. (Kétnyelvű román és magyar nyelvű, 1866-ban Iassiban kiadott kézikönyv).

LEVÉL IGEN TISZTELT NAGYSÁGOS DOMOKOS PÁL PÉTER ÚRNAK

Kérem szépen legyen szíves és méltóztassék megemlékezni a szegény csángó népről, amely Uraságod meglátogatta lesz a jövő őszön két éve. Urasága megígérte volt, hogy a templomnak és éneklő menyecskeknek és lányoknak fényképeit el fogja küldeni, amelyet tűrhetetlen várunk s még sem fogtuk el, kérem szépen ha lehet méltóztassék elküldeni.

Más kérés Uraságodhoz:

Vagyon két csángó ügyes fiúnk, egyik az én saját gyermekem, második közel való nemzetség, egy-egy tizenkét évesek s már elvégezték a négy osztályt az első iskolában és kíváncsijak menni magasabb iskolába, papi vagy tanító iskolába. Iassiban és Bukarestben is vagyon papi szeminár, de már jól tudjuk, hogy ha a mű fiaink a Regátba tanulnak papságot, el fogják felejteni az édes magyar nyelvünk szólását, mert úgy történt minden csángó fiúval, akik ott papok lettek. Jassi püspökünk csak tiszta csángó fiú, de nem ért magyarul semmit, de nagyon gyűlöli és tiltja beszélni vagy énekelni a templomokban a magyar nyelvet. Ennek okáért kíváncsijak vagyunk, hogy Uraságodnak segedelmével ez a két szegény csángó fiú, a fennebb említettek, legyenek elfogadva egy iskolában Erdélyben, papi vagy tanító és kántor iskolában, ahol uraságod elismeri, hogy jobb lenne. Nagyon higgyük, hogy valamikor ez a két csángó fiú iskola végezte után megtérnének a

csángó nép közé, ahol a magyar nyelvnek szólása nagyon el van hervadva, tanítanak és hirdetnék a csángó nép közt mindent csak tiszta magyarul és akkor elhinnők, hogy az elhervadott magyar nyelvnek szólása a csángó nép közt még felpillanna.

A magyar nyelv kiszáradásának oka a csángó nép között.

Jassi püspökeink mindig csak olasz emberek voltak és csak olasz papokat rendeltek a szegény csángó népségnek, amelyek nagyon gyűlölik és tiltották édes magyar nyelvünk szólását: a csángó fiúnak, ki papságot tanult Jassiban, nem volt szabad beszélni, írni vagy olvasni semmit magyarul, hogy a fiú sok csúfolás miatt önmaga meggyűlölte az ő édes magyar nyelvének szólását. Úgy történt a mai Püspökünkvel is, aki gyűlöli az ő magyar nyelvét (1931)

BENDA KÁLMÁN: A MOLDVAI MAGYAROK TÖRTÉNETE

... 1241 után, miután a mongolok elpusztították Magyarországot, a helyreállt ország elsősorban egy újabb támadás elleni védekezést igyekezett megszervezni. Ezért Moldvában a Szeret mentén katonai őrhelyeket létesítettek, s az akkori idők szokása szerint a katonaságot családostul telepítették erre a vidékre. Végig a Szeret mentén zárt láncban sorakoztak azok a telepek, amelyek részben ma is megvannak, részben elpusztultak. Némelyek ezek közül magyar lakossága ma már egyáltalán nincs – elvándoroltak vagy a későbbi török-tatár harcok idején meg is semmisültek-, de a helynevek tanúsítják, hogy valamikor itt is magyarok éltek s ők voltak ez első telepések ezen a vidéken. Ez a katonai telepítés, mely a moldvai magyarságnak legősibb rétegét alkotja, megőrizte azt a középkori nyelvet, mely élő formában csak Moldvában maradt fenn, s amelynek alapján a nyelvészek rekonstruálni tudják a középkor nyelvállapotát.

A moldvai magyarok néprajzi hagyományai, tradíciói mind ebbe az Árpád-kori időkhöz nyúlnak vissza. Kiszakadva a nemzettestből, a fejlődés egészéből, egy idegen országban megőrizték azt, ami idehaza nálunk a fejlődő

dés következtében eltűnt, módosult, megváltozott. (1991).

FODOR ISTVÁN: A MAGYAR JELLEGŰ X-XII. SZÁZADI MOLDAI RÉGÉSZETI LELŐHELYEK

A Moldova történetével kapcsolatos régészeti kutatások különösen akkor lehetnek gyümölcsözőek, ha eredményeik összhangban vannak a nyelvészeti és történeti vizsgálódásokkal. Sajnos a csángókkal kapcsolatos magyar kutatásnak arcpirítóan sok az adóssága. A moldvai magyarokat nemcsak a magyar egyház felejtette el, hanem a magyar tudományosság is.

Amikor a keleten maradt magyarokat vizsgáljuk, el tudunk jutni a Magna Hungaria-i magyarság lakóhelyére, de tudomásom szerint Moldvában még magyar régész sohasem járt. (1991)

FERENCI GÉZA: ÚJABB ADALÉKOK A MOLDAI CSÁNGÓK KÉRDÉSÉHEZ

A csángó név talán azért nem jelentkezik írásban korábban, mert a moldvai oklevélkibocsátás csak jóval a csángók szerepének a megszűnte után kezdődött.

A közlőknek a Moldvából, a Havaselvéről származó leletek tanúskodására alapozott véleménye egybegyűjtve kiviláglik: a magyarok Erdélyt gyakorlatilag a X. század végére egészében megszállták, hisz más országok esetével azonosan – a közvetlen belső védősávtól kifelé eső gyepűség fölötti teljes magyar uralom nélkül nem magyarázható meg a XI. századi magyar jelenlét és terjeszkedés („expansiunea”) vagy uralom Havaselvén vagy Moldvában. (1990)

MOLDAI CSÁNGÓK LEVELE A PÁPÁHOZ

Szentséges Atyám.

Mi szegény Kákovai és Nagypataki és más falvak és magyarok, a mi nyelvünkön csángó magyarok újra össze gyűltünk nagy-nagy szegénységünkben sokat tanácskoztunk, mert a mióta az idegeny Papok töllünk el fogytak és az itten való tanult papok maradtak hát azután

nagy keserűségben vagyunk olyan formálag, hogy a magyar anyai nyelvet el akarják minden képpen tiltani, mert a szent mise előtt való imádságokat oláhul végzi a kántor az énekeket hasonlóképpen és az ifjak a meddig az oláh nyelven nem tudnak imádkozni hát házasságra nem léphetnek különösen más öregeink vagy fiatal asszonyaink kik oláhul nem értenek el mennek, hogy a gyónást el végezzék azok mind el vannak a gyóntató széktől üldözve és arra nézve sokan el hagyták a templomba menést vasárnap és ünnep napokon ez előtt elmentünk többen hozzájuk és kértük, hogy hagyja meg a mi anyanyelvünket és az volt a felelet, hogy bé jelent a miniszterséghez, hogy mű a magyar nyelvet nem akarjuk el hagyni. Immár régóta, hogy ilyen pásztor kéz alatt bolyong a nyáj, aki az Isten szent igéit hirdesse nálunk a mi édes magyar anyanyelvünkön nincs, aki a gyónás szentségeinek a kiszolgáltatásával meg vigasztalja szegény bűnös lelkünket, nincs, aki kereszt szülőt kötelességeire figyelmeztesse, nincs, aki a házasulandót jó tanácsokkal el lássa, nincs köztünk való lelki pásztorunk, nincs nyelvünk után való papunk.

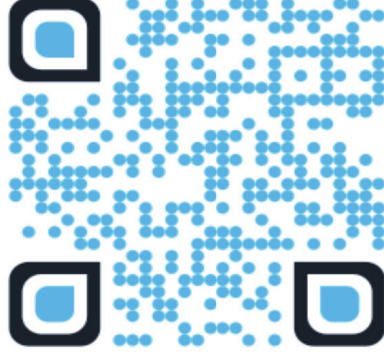
Hejába könyörgünk a jasi Püspök szent földi helytartójához bizakodó szemekkel emeljük fel tekintetünket és térden állva könyörgünk kicsikék és nagyok, férjfiak és fejérnépek, hogy könyörüljön meg rajtunk és adjon nekünk nyelvünkön béli magyar papot.

Csak a mű környékünkön 20000 lelket számláló magyar tömegnek egyetlen magyar pap sem hirdet anyanyelvén szent hitünk igéit, pedig vallásunk tanétása szerint mindenki anyanyelvén hallgatja és értheti csak meg Isten és egyházunk szent tanítását.

Ha a mű püspökségünk nem tudja lelki szükségleteinket kielégíteni, úgy szentséges atyánk kegyeskedjék minket átcsatolni az erdélyi egyházmegyéhez vagy elrendelni, hogy küldjenek onnan a mi számunkra magyar papot.

Legmélyebb hódolattal és alázattal könyörgünk szentséges atyánk teljesítse kérésünket, a mi vallásunknak mindig hűséges gyermekei maradunk. (A levélen itt 61 névalírás olvasható). (folytatjuk)

- iskolai emlékkönyvek
- ballagási meghívók
- iskolai szóróanyagok
- bemutatkozó anyagok
- egyedi tankönyvek
- üzleti jelentések
- bemutatkozó brossurák
- térképes tájékoztatók
- reprezentatív nyomtatványok
- meghívók
- formanyomtatványok
- reklámanyomtatványok

www.pannonianyomda.hu

tel: +36 1 412 52 03

fax: +36 1 4125260

nyomda@pannonianyomda.hu

Gyorsaság elérhető árakon

A moldvai csángó falvakban még ma is elképzelhetetlen, hogy két ember szó nélkül menjen el egymás mellett, még ha nem is ismeri egymást. Két mondatot biztosan váltanak. A legudvariassabb megszólítás, ha „keresztanyának”, vagy „keresztapának” nevezik egymást. E szép szokást megtartva, most mi is megszólítjuk Önt:

Legyen Ön is Keresztapa, Keresztanya!

Támogassa egy-egy csángó kisgyermek magyar tanítását jellekes keresztiszlóság vállalásával! Havi 4 ezer forint befizetésével lehetővé teheti egy általános iskoláskorú gyermek számára az anyanyelvi oktatást. A tehetségesebbek továbbtanulhatnak magyar középiskolában, Csíkszeredében. Az ő tanulmányaikhoz azonban már havi 15 ezer forint szükséges. (Az így összegyűlt összegből tudunk hozzájárulni a tanári fizetésekhez, az oktatási helyszínek fenntartásához, a kollégiumi költségekhez.)

A jellekes keresztiszlóság azt is jelenti, hogy Ön választhat egy „keresztgyermeket”, akivel levelezés, találkozás során szoros kapcsolatba kerülhet. Rajta keresztül betekínthet a csángó emberek életébe, megismerkedhet történelmükkel, gazdag hagyományaikkal, életre szóló barátságokat köthet!

Moldvában gyakorlatilag soha sem volt magyar nyelvű oktatás (kivéve az 1950-es években indított magyartanítást, amit gyorsan elsöpört a történelem). A moldvai magyar oktatási programnak köszönhetően ma 26 csángó faluban - iskolában és iskolán kívül - közel 2 ezer gyermek tanulhatja ősei nyelvét. De sok ezren vannak még, akiknek nincs lehetőségük magyar iskolába járni. Értük, minden csángómagyar kisgyermek tanulási lehetőségéért kérjük az Ön segítségét is.

Adományokat

Magyarországon

A Moldvai Magyar Oktatási Alapítvány bankszámlaszámára várunk:

OTP, 11742173-20154778

OTP, Sepsiszentgyörgy RO13OTPV300000766374RO01

bankszámlaszámára küldhetik

Kapcsolat:

Keresztiszlók a Csángómagyarokért Egyesület

1126 Budapest Böszörményi út 20-22

napközben Pákozdi Judit elnök

telefon: +36/30 960 5919 | e-mail: pakozdi.judit@keresztiszulok.hu

18 óra után

telefon: +36/ 1/200 2898 | e-mail: info@keresztiszulok.hu

A Moldvai Magyar Oktatásért Alapítvány

telefon: +36 20 564 7055 | e-mail: ammoa@csango.eu

Minket az NKA támogat!